

1953

Nr. 9

KARYS

REAL ESTATE

MORTGAGES

A. IVAS

545 East Broadway, South Boston, Mass.
Representing A. Ivas Lithuanian Agency
Tel. SO 8-0605 - 8-0606

Vietos ir toliau gyvenantieji lietuviai, norintieji įsigyti nekilnojamą turtą Bostone ar jo apylinkėse, kreipkitės į A. IVA, kurio patarnavimu visi džiaugiasi.

WILLIAM J. DRAKE - DRAGONAS

LIETUVIS ADVOKATAS

85-01 WAREHAM PL.
JAMAICA, N. Y.
Tel. Jamaica 6-7272

STEAMBOAT INN ALMA KASMOCIUS, Vedėja

Įvairūs gėrimai, pirmos rūšies maistas
Salė šokiams, susirinkimams, vestuvėms ir
kitokiems pobūviams • Didelis ir gražus
daržas piknikams bei išvažiavimams.

89-91 Steamboat Rd., Great Neck, L. I.

TELEFONAI:

Great Neck 2-1546 • Great Neck 2-3383
(Biznio) (Rez.)

PIRMU KART NEW YORKE!

LIETUVIŲ GAMINAMAS ALUS

“BALTOJI MEŠKA”

Alus pristatomas į namus įvairiais kiekiais
ir gaunamas geresnėse užieigose:

CH. J. MARMA
110 MESEROLE ST.,
Brooklyn 6, N. Y.
Tel. EV 4-6435

J. M. S. GINKUS, Jr.
495 GRAND STREET,
Brooklyn 11, N. Y.
Tel. EV 4-9293

WEST HAVEN BEER & ALES, Inc.
146-152 So. 1st St., Brooklyn 11, N. Y.
Tel. EV 7-5471

M and Z AUTO COLLISION WORKS

Lietuvių specialistų collision ir auto
taisymo dirbtuvė

Bodies and Fenders straightened —

Complete auto painting

D U C O Refinishing

Atliekami visi collision, dažymo ir
mech. taisymo darbai.

TEPIMAS IR POLIRAVIMAS

Darbas atliekamas pigiai ir sąžiningai

J. MALDUTIS

Z. ZALIAUSKAS

937 Grand St.,

Brooklyn 11, N. Y.

Tarpe Morgan ir Bushwick Ave.

Tel. EV 8-9794

Laikas ir erdvė — žmogaus didžiausi priešai!
Bet turint gerą ir teisingai einantį laikrodėlį bei
naudojantis naujausiomis moderniškoms prie-
monėmis, tas priešas yra nugalimas, sako

LAIKRODININKAS

JONAS SUTKAITIS

kuris taiso ir parduoda visų firmų laikrodžius.
449 GRAND ST., BROOKLYN 11, N. Y.

TAUPYKITE

ateičiai. Pasidėkite taupomus
pinigus į CHICAGO SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION, kur kiekviena san-
taupa pilnai apdrausta iki \$10.000.00 — by an
Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas
dividendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal parci-
kalavimą.

KUR...tamsta gali atlikti visus savo ir savo šei-
mos finansinius reikalus.

KUR 27 metų patyrimas užtikrina visiems sau-
gų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėms sąlygom, perkant arba
statant namą, visada pasimatykite su mumis.
Mūsų turtas yra virš dešimties milijonų dolerių -
\$10.500.000.00.

Chicago Savings & Loan Association

Grovehill 6-7575
6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.
J. PAKEL — Prezidentas

LIETUVIŠKA

MAISTO KRAUTUVĖ

Čia gaunami skilandžiai,
įvairios dešros, ūkiški
sūriai ir kiti maisto
produktai.

Užsakius telefonu, produk-
tai pristatomi į namus

Savininkai

ONA ir ANTANAS KAUNA!

52 Hudson Avenue

BROOKLYN, N. Y.

Tel. UL 8-7821

KU biblioteka

093 00523470 9

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Redaguoja: Dom. Penikas, Br. Aušrotas, Zig. Raulinaitis ir Sim. Urbonas. Leidžia KARIO leidykla. Prenumerata: metams 4 dol., pusm. — \$2.50, atsk. nr. 45c. Adresas 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. Spausdinamas Tėvų Pranciškonų spaustuviėje, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. Redakcijos telef.: GL 6-1658, tik nuo 6 val. vakare.

THE WARRIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription \$4.00 per year. Single copy 45 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

NR. 9 (1291)

1953 M. RUGSĖJIS — SEPTEMBER

[STEIGTAS 1919 M.]

RUGSĖJO AŠTUNTOJI

Tautos šventė, Rugsėjo 8 d., mus nukelia į tolimos praeities laikus, kai Lietuva buvo ne tik laisva, bet didelė ir galinga valstybė, kurios sienas skalavo Baltijos ir Juodosios jūros bangos. Taibuvo prieš 523 metus, kai Lietuvą valdė Vytautas Didysis, kai Lietuvos vardas plačiai skambėjo po visą Europą.

Rugsėjo 8 diena mus sieja su garsiąja Lietuvos praeitimi. Šiandien, minėdami Rugsėjo 8-ją, mes ją taip pat norime sieti su **dabartiniu skaudžiu mūsų tautos likimu**. Šiandien mes sielojamės savo tautos skaudžiu likimu ir svarstome būdus ir priemones, kurie išgelbėtų mūsų tautą nuo pražūties ir ją išvestų į laisvą gyvenimą.

Mūsų tautos laisvės siekimą, mūsų pastangas, atstatyti savo nepriklausomą valstybę, apsprendžia ir lemia trys svarbiausi veiksniai:

1. Mūsų tautos praeitis. Lietuvių tauta buvo sukūrusi nepriklausomą valstybę. Netekusi laisvės, jos siekė, dėl jos kovojo, kol vėl ją atgavo. Lietuvos teisė į laisvę ir nepriklausomą valstybę siekia tolimus praeities laikus, ir **niekas jai tos teisės negali užginčyti**.

A. MERKELIS

Lietuvių tautos kovoje dėl savo egzistencijos ir laisvės—Lietuvos praeitis daug lėmė. Ji gaivino lietuvių tautinę sąmonę, ugdė ir brandino ją laisvės žygiams. Lietuvių tautinį atgijimą sužadino didesnis susidomėjimas savo praeitimi. Praeitis buvo mūsų tautos galios šaltinis, ir Vincas Kudirka Tautos Himne skatina mus iš **praeties semti stiprybės**. Vincas Krėvė Mickevičius savo "Likimo Keliu" ministerijoje teigia, kad praeitis yra didysis šaltinis, duodas jėgų ateičiai kurti. Ir iš tikrųjų, juo kuri tauta kultūringesnė, juo jos santykiai su savąja praeitimi glaudesni, ir ten **mirusiųjų balsas galingesnis už gyvųjų**. Laukinės, menkos kultūros tautos savo praeitimi nesidomi, nes jos neturi, **nepajėgdamos sukurti neįnykstančių vertybių**.

Kad praeitis yra didysis lietuvių tautos stiprybės šaltinis, gerai žino ir Lietuvos priešai. Lietuvos priešai ne tik kešinosi ją pavergti, bet taip pat ir jos praeitį sunaikinti. Ir rusų, ir lenkų ir pagaliau kai kurie vokiečių mokslininkai mūsų tautos praeitį klastojo, teršė šalti-

nį, gaivinantį ir stiprinantį mūsų tautą. Labiausiai tas gavisis šaltinis teršiamas dabartinių Lietuvos okupantų. Lietuvos praeitis, tas didysis šaltinis, gaivinęs mūsų tautinę sąmonę, branginęs mūsų tautinį atgijimą, stiprinęs mus laisvės žygiams, — šiandien Lietuvos okupantų stengiamąsi paversti viena iš priemonių, slopinančių mūsų tautos sąmonę, verčiančių žmones tapti klusniais savo tautos žudiko vergais. Bolševikai siekia ne tik pačią lietuvių tautą, bet ir jos didingų žygių kupiną praeitį sunaikinti. Bolševikai Lietuvos praeitį stengiasi pavaizduoti taip, jog mes už visus savo pasiektus laimėjimus turime būti dėkingi savo tautos pavergėjams.

Tad, minėdami Rugsėjo 8 d., mes turime susimąstyti ne tik dėl savo okupanto žudomos tautos, bet taip pat ir dėl jo klastojamos mūsų tautos praeities. Juo mūsų santykiai su savo praeitimi bus glaudesni, juo mes tautiškai būsime stipresni. Ir dabar mūsų laisvės byloje praeitis yra didelis ir daug lemiamas veiksnys. Išblokšti iš savos tėvynės į svečias šalis, mes nebetekome ryšio su gimtąja žeme, ir kasdien silpsta mūsų

ryšiai su savąja praeitimi. Juk mūsų jaunoji karta mažai besidomi žiląja Lietuvos praeitimi ir tuo, kas buvo pasiekta nepriklausomoje Lietuvoje.

2. Po pirmojo pasaulinio karo mes įstengėme atstatyti savo nepriklausomą valstybę ne vien todėl, kad tam buvo palankios sąlygos ir kiti mums padejo, bet daugiausia dėl to, kad mūsų tauta buvo **pr. bren-dus laisvam, savanoriškam gyvenimui**. Rusus išvijus iš Lietuvos, Lietuva sulaukė antrojo okupanto—vokiečių, kurie amžiams buvo pasiryžę pasilikti Lietuvoje. Tatai ryškiai matyti iš ano meto vokiečių spaudos. Vokiečiams iš Lietuvos pasitraukus į ją veržėsi bolševikai, kėsinosi į jos laisvę ir lenkai, plėšė ją vokiečiai bermotinkin-kai. Tačiau lietuvių tauta su visais tais savo priešais susidorojo. Dar didesnę mūsų tautos subrendimą laisvam savaran-kiškam gyvenimui parodė nepriklausomybės metais, įvairiose srityse pasiekti gražūs lai-mėjimai. Tie mūsų laimėjimai stebino užsieniečius ir kėlė gerą lietuvių tautos vardą. Tie

(Nukelta į 163 psl.)

VYTAUTO DIDŽIOJO MŪŠIS PRIE VORKSLOS

Kasmet rugsėjo-spalio mėnesiai mes prisimename Vytautą Didįjį ir jo laikų Lietuvą. 1430 m. spalio 27 d. tas garsusis Lietuvos karo vadas ir valstybės vyras mirė, nesuspėjęs įgyvendinti vieno didžiųjų savo poli-tinių siekių—vainikuotis Lietu-vos karaliumi. Jei kiekviena mirtis yra tragiška, tai Vytau-to Didžiojo mirtyje slepiasi vi-sos mūsų tautos tragizmas. Dažnai per jos istoriją galinges-nės likimo ar kitokios jėgos su-trukdė jai išugdyti ir įgyven-dinti tas savo aspiracijas, ku-rios joje glūdi.

Iš visų gausių problemų, ku-rios surištos su Vytauto Didžio-jo ir jo laikmečio Lietuva, šiuo metu galbūt įdomiausia yra jo Rytų politika, ypač jo kovos su mongoliškai totoriškomis Azi-jos jėgomis. Kai kuriais atžvil-giais tai primena ir dabartiniu metu organizuojamą jėgų kon-solidaciją prieš eurazišką sovie-tinį kolosą.

XIV a. antroje pusėje gar-saus Vidurinės Azijos karo va-do Timurlenko (Tamerlano)

pastumėtas mongoliškai toto-riškos kariuomenės vėl pajudė-jo Europos link. Tai buvo lyg antras veiksmas Džengischano pradėtos epopėjos, kurios tre-čias veiksmas benebus Stalino žygis ligi Elbės. Pirmą smūgį atlaikė Maskvos kunigaikštis Dimitrijus Doniškis, bet pilno laimėjimo negalėjo pasiekti. Galutinam susidorojimui buvo pašauktas Vytautas Didysis.

Ir proga pasitaikė labai gera. Avangardinė tos azijinės impe-rijos valstybė buvo Aukso Or-da, kuriai Maskva dar tebemo-kėjo metinę duoklę, bet kurioje XIV a. gale kilo vidaus kovos. Jos chanas Tochtamyšius buvo išvytas ir kreipėsi pagalbos pas Vytautą. Vytautas sutiko padė-ti, nes tuo jis galvojo, taip sa-kant, nušauti du zuikiu: ir Azijos pavojų pašalinti ir per-imti Maskvos kunigaikštiją po savo globa.

Šis žygis gerai atliepė ir į vi-sos katalikiškos ir į Kryžiaus karus linkusios Europos nuo-taikas. Užtat šiam žygiui buvo sumobilizuotos ne tik pagrin-dinės Lietuvos ir nuo jos pri-klausomų sričių karo pajėgos, bet taip pat politinių Aukso Ordos pabėgėlių pulkai, pagalb-iniai vokiečių ordino daliniai ir kryžininkai iš kitur Pats po-piežius laimino šį žygį. Kijevas buvo iš visur plaukiančios ka-riuomenės rinkimosi centras, o pats mūšis įvyko 1388 m. rug-pjūčio mėn. pietų Ukrainos ly-gumose prie Vorkslos upės.

Įdomu, kad Aukso Ordos chanas-Temiras-Kotlogas pas kutiniu momentu bandė tartis su Vytautu ir pasiuntė pas jį savo pasiuntinius. Anot vieno kronikininko, tu pasiuntinių kreipimasis į Vytautą buvo taip suredaguotas. “Išduok pa-bėgėli Tochtamyšių... ne, nega-liu būti ramus, kol jis tebėra gyvas ir pas tave. Permainin-gas mūsų gyvenimas, šiandien

Vytautas Didysis prie Juodųjų Jūrų

J. Juodžio piešinys

esi chanas, rytoj—pabėgėlis, šiandien esi turtingas, rytoj—elgeta, šiandien visi tavo draugai, rytoj visi — priešai. Aš lygiai bijau ir savųjų ir svetimųjų”. Ar nepanašiai galėtų kalbėti koks nors Tuchačevskis, Beriža ar Malenkovas? Vytautas nesutiko išduoti nelaimės sąjungininko.

Prieš pat mūsų chanas dar kartą kreipėsi į Vytautą. Vytautas, anot kronikininko, jam taip atsakė: “Dievas palenkė man visas žemes, palenks ir tave. Būk mano sūnus, o aš būsiu tavo tėvas ir mokėk man metinę duoklę. O jei nenori būti mano sūnus, tai būsi mano vergas ir visa tavo orda bus atiduota mano kardo valiai”. Chanas ir su tomis sunkiomis sąlygomis buvo benorįs sutikti, bet atvykęs senas totorių generalas Edigejus su savo kariuomene jį atkalbėjo, ir mūsų įvyko.

Totoriai pasinaudojo apsupamuoju manevru. Vieta irgi nebuvo palanki sunkesnei Vytauto kariuomenei. Be to ji buvo labai maišyta ir įvairiaspalvė. Kai kurie daliniai (ypač pačių totorių) greitai pasidavė panikai ir pasileido bėgti. Mūsų pasibaigė visišku Vytauto pralaimėjimu. Jis pats su savo jaunesniu broliu Zigmantu vos bėpaspruko. Totorių daliniai smarkiai nuterėjo ukrainietiškas Vytauto žemes, siekdami net Lucko, nors jokios teritorijos ir neokupavo.

Tuščia būtų spekuliuoti šią dieną, kaip būtų nuėję įvykiai, jei Vytautas Vorkslas mūsų būtų laimėjęs. Viena aišku, kad visa plačioji Rytų Europos erdvė ir pati Maskva būtų bent laikinai priklausiusi Vytautui Didžiajam. Iš antros pusės, Vytauto pralaimėjimas ties Vorksla yra iš tos pačios serijos, kaip švedų Karolio XII pralaimėjimas ties Poltava, Napoleono—ties Maskva, Hitle-

rio—ties Stalingradu. Kiekvienas žygis į Rytus slepia daug pavojų, todėl jam ir militaristškai ir politiškai turi būti ypač gerai pasiruošę.

Be abejo perdeda kai kurie istorikai, kurie skaito Vorkslas

Juozas Mikštas

KADAIS KAŽKUR PAFRONTĖJ

(Prisiminęs 1941-43 metus, skiriu geram ginklo ir plunksnos bičiuliui — Juozui Almiui - Jūrągiui)

Kai sėdėjome mudu prie paprastos kūdros
Du nuo žygių pavargę kariai —
Du svajotojai naivūs, du poetai negudrūs,—
Tu tada man tarei:

Ar galvojom kada, kad reikės mums išklysti
Iš gimtųjų namų ir laukų?
Ar sapnavom, kad vys taip čia mūsų jaunystė,
Ir kad bus taip klaiku?

Bet štai metai keli nešam žygio kuprinę,
Nešam savo svajones, jausmus,
Kur mirtis milijonus gyvybių nuskyne,
Bet paliko dar mus...

Apsikaišę granatomis tūkstančius mylių
Ėjom šėlstančio karo keliu.
Kiek kapų svečioj žemėj draugams jau supylėm!
Kiek supilsim dar jų!...

Apie juos mes dainuojam, eilėraščius kuriam.
Bet kas mus kada nors apdainuos?
Kas pragiedrins tą nūdienę nuotaiką niūrią
Apkasuos kruvinius?

O tėvynėj palikusi laukia mergaitė...
Ką gegutė jai ten iškukuos?
Juk seniai jau širdis atšalimą išskaitė
Jos trumpučiuos laiškuos...

Baigsis karas, bet vis gal dar būsime kelionėj
Du nuo žygių pavargę kariai.
Ir gal veltui mus šauks mieli tėviškės kloniai —
Taip tada man tarei.

Taip kalbėjai tada, mano mielas bičiuli,
Ir kasdien vis jautresnis dareis.
O dabar atminimai, man širdį užgulę,
Kalba žodžiais tavais.

Iš dienų tų beliko man randas ant veido
Ir apkartus klajoklio našta.
Tau — vis tolstantis tavo anų dienų aidas
Ir širdis palaužta.

Australija, 1952 m.

pralaimėjimą, lietuvių tautos nykimo pradžia. Tas pats Vytautas dar daug karinių laimėjimų pasiekė po to, ir pagaliau pati Aukso Orda buvo pasidariusi jo vasalu.

Historicus

Pagal senovines tradicijas apie 900-sius metus, į Žemaičių pajūrį, tarp Klaipėdos, Palangos ir Liepojos, iškopė italų kolonija, kuri atnešė tam kraštui tikro laipsnio civilizacijos, ir nuo to laiko atėjo ta daugybė lotyniškų žodžių, kurie pastebėtini lietuvių kalboje. Iš šių itališkų šeimų iškilo kelios suverenų dinastijos, kurios valdė Lietuvą ir Žemaičius. Šios gentys, nėra abejonės, buvo geruliai ar heruliai (Gerules ar Herules), kurie seniau valdė Lietuvą. Ši tauta yra ta pati, kuri penktame šimtetyje užplūdo Italiją su Adakriu ir, grįždama tais pačiais keliais, pasklido po Baltijos kraštus, kurie šiandien apima Rytinę Prūsiją, Lietuvą, Žemaičių ir Kuršo kraštus.

“Nors pradžioje rusų pavergti, lietuviai netrukus priverstė savo užpuolikus pajusti savo jėgą. 13-me amžiuje, kada totoriai siautė vienoje rusiškų valstybių pusėje, lietuviai iš antros pusės užvaldė Gardiną, Brastą ir Drohičiną ir nesustojo ligi pasiekė Pripetės krantus ir Mozyrio miestą. Žiemuose laimėjančios jų armijos nuslinko ligi Dauguvos ir Polocko miesto. 1220 metais Mscislavo Romanovičiaus vadovaujami rusai paskelbė karą prieš Lietuvą, bet jie buvo sumušti netoli Tasioldos upės, ir lietuviai padidino savo plotus Pinskiu ir Turovu. Rimgaudas (Ringold) buvo pirmasis, pasiskelbęs didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu 1235 metais. Mindaugas (Mindowe ar Mendog), pasizadėjęs popiežiui priimti krikščionių tikėjimą, 1253 metais Naugardelyje buvo apvainikuotas Lietuvos karalium; tačiau tas neilgai truko, nes Mindaugas, pasijutęs apgautas, sugrįžo į pagonybę ir mirė 1263 metais. Nuo 1280 ligi 1315 metų šiame krašte viešpatavo didieji kunigaikščiai Liūtvaris ir Vytenis (Latuwer ir Witenes); betgi didžiausioji Lietuvos galybė prasideda nuo 14-jo šimtmečio, kada Gediminas (Gedymin) pasiėmė valdžios vadeles. Nerimdamas su triuškindami rusų galią, kuri kėlė Lietuvai rūpesčio, šis kunigaikštis 1320 metais sumušė priešą ties Pirnos upe, liko Voluinės, Kijevo, Severijos ir Čenigovo valdovu ir savo sienas praplėtė ligi Putivėlio (Putiwel) ant Disnos. 1340 metais, kada Gediminas žuvo kautynių lauke nuo teutonų riterių rankų, totorių-rusų galybė pradėjo siausti Padolė-

ADV. KOSTAS R. JURGĖLA

je, bet Algirdas (Olgerd), Gedimino ipėdinis, atėjo gelbėti savo giminaičiams Karijotams, kurie valdė tą provinciją, sumušė totorių carus žiauriose kautynėse ir praplėtė Lietuvos plotą ligi Dono ir Juodosios jūros krantų. Kad įsivaizduotume Lietuvos provincijų plotį, pakaks čia suminėti dalybas tarp Gedimino sūnų: Monvydas įgijo Kernavę ir Slonimą; Narimantas — Pinską, Mozyrių ir Voluinės dalį; Algirdas — senovinę hercogijos sostinę Krėvą ir visą kraštą net ligi Beržūnės (Berezinos); Kęstutis (Kieystat) — Žemaičius, Trakus ir Palenkę; Karijotas — Naugardėlį ir Volkoviską; Liubartas — Vladimirą su likusia Voluinės dalimi; Jaunutis (Jawnat) — Vilnių, Ašmeną, Vilkmergę ir Breslaują. Paskutinysis pirmas paveldėjo po tėvo, bet jam mirus Algirdas paėmė valdžios vadeles.

“Algirdas buvo galingiausias iš lietuvių valdovų. 1346 metais Pskovo respublika ir 1349 metais Naugardo respublika pripažino jį savo valdovu. 1363 metais Perekopo (Krimo) totoriai tapo ju vasalais. Rytuose, užtardamas Tveriaus kunigaikščio reikalus, jis trimis atvejais (1368, 1370 ir 1375 metais) atvyko savo ieties sulaužyti į Maskvos miesto sienas, — to miesto, kuriame vėliau didieji Lenkijos ir Lietuvos generolai ir, pagaliau, 1812 metais galų-lenkų-lietuvių ietys buvo sukryžiuotos viršum aukštojo Kremliaus! Kęstutis galingai parėmė savo brolių jo karo žygiuose. Tokiose tad aplinkybėse Algirdas, žengdamas į kapus, paliko šviesų savo palikimą Jogailai (Jagellon), vienam iš savo trylikos sūnų. Žengęs į didžiojo kunigaikščio sostą 1381 metais, Jogaila atidavė jį savo pusbroliui Vytautui (Witold) 1386 metais, kai jis išvyko užsidėti ant savo galvos Piastų vainiką, sujungti savo ranką su Jadvygos (Hedwige) ranka ir amžiams sucementuoti garbingąjį Lietuvos ir Lenkijos junginį. 1389 metais jis atidavė savo dviem broliams valdyti Žiemų Naugardo hercogiją ir Didžiojo Naugardo respubliką. Tuo tarpu iš kitos pusės jo pusbrolis Vytautas, totorių puolamas naujuose savo nukariavimuose, sumušė juos, jų dalį nuvijęs už Dono ir į jo rankas patekusius perkėlė į įvairius Lietu-

vos kraštus, kur, užuot vertęs juos vergais, jis davė jiems žemės su teise laisvai laikytis savo tikybos. Tų totorių ainiai įrodė, kad jie yra tiek verti savo priimtos tėvynės vaikai nepriklausomybės karo laikotarpiams, 1794 metais ir 1812 metų kampanijoje. Tuo būdu Vytautas įgijo ne tikrai rusiškus žemės plotus, jo senelio ir jo dėdės išvauduotus iš totorių jungo, bet ir kitas žemes, seniau valdytas kitų smulkiųjų Užboristenijos (Trans-Borysthenian) carų. Po to, sukdamas nugalinčią savo armiją į žiemius, jis priverstė žiemų respublikas, kurių neišistikimumą jis įtarė, nusilenkti jam ir pripažinti nekvalifikuotą jo galią. Trumpai, Lenkija ir Lietuva tame laikotarpyje pasiekė tokio galybės laipsnio, kad didieji Mazovijos ir Rusijos kunigaikščiai, carai, Maskvos — Vasylius, Tveriaus — Borisas, Riazanias — Olegas, mažieji Perekopo ir Volgos chanai, teutonų (Prūsų Livonijos) magistras, netgi pats Vokietijos karalius Sigizmuntas, lydimas savo žmonos ir kelių karalaičių, Danijos ir Švedijos karalius Erikas, taip pat ir Rytų imperatoriaus Paleogogus'o ambasadoriai prisistatė Vladislavui-Jogailai Luke, Voluinėje, 1428 metais ir laikė ten visuotinį suvažiavimą, kur jie tarėsi apie karą prieš Otomanus ir kur Vokietijos karalius veltui, intrygų keliu, mėgino mesti nesutarimo sėklų tarp Jogailos ir Vytauto. Vytautas mirė 1430 metais. Vladislavo ipėdinis Kazimieras Jogailaitis garbingai viešpatavo; tačiau, Otomanams pradėjus veržtis į Tauridą ir tuo tarpu naujai Maskvos valstybei bevergiant rusus iš žiemų ir iš rytų, netrukus Lietuvos ribos turėjo mažėti.

“Betgi tai visa jokių būdu negalėjo paveikti dviejų tautų uniją, kuri kasdien įgaudavo naujo stiprumo; po pirmosios 1386 m. unijos, Horodlėje 1413 metais įvykusiam seimui paskelbus lietuvius esant lygioje papėdėje su lenkais mokesčių ir įstatymų požiūriu, daugelis lietuvių šeimų susijungė su lenkų šeimomis; bendrai, abiejų tautų herbai liko sujungti. Po to nutarta, kad lietuviai savo didįjį kunigaikštį gautų iš Lenkijos karaliaus rankų ir kad, pastarajam mirus be vaikų ar ipėdinių, vertų sostą paveldėti, lenkai išvien su lietuviams turėtų rinktis naują karalių. 1413 metais sudarytoji sąjunga buvo pa-

naujinta 1499 metais; ir buvo aiškiai pridėta, kad lietuviai neturėtų savo didžiojo kunigaikščio rinkti be lenkų pritarimo, nei lenkai savo karaliaus be lietuvių pritarimo. 1461 metais karingieji riteriai pasidavė ir kartu su jais pasilikusią Livonijos dalį pavedė Lenkijos karaliaus, kaip didžiojo Lietuvos kunigaikščio, globai (dominacijai); naujasis Kuršo hercogas irgi tapo jo vasalu. 1569 metais, Zigmanto-Augusto laikais, lenkai ir lietuviai suvažiavo seimui Liubline, kur didžioji kunigaikštija liko surišta su Lenkijos karalija taip, kad nuo tol jos abidvi tesudarė vieną kūną, valdomą vieno karaliaus, kuris buvo bendrai renkamas abiejų tautų, dvilypiu Lenkijos karaliaus ir didžiojo Lietuvos kunigaikščio titulu. Taip pat buvo susitarta, kad seimas visuomet turėtų būti šaukiamas Varšuvoje, kad abi tautos turėtų vieną bendrą tarybą (senatę), bendrus atstovų rūmus, kad jų pinigai būtų vienos dezignacijos; ir kad iš viso jų sąjungos, pagalbinės jų kariuomenės ir visa kas turėtų būti bendra. Maskvos kampanijos Zigmanto III, Vladislavo IV ir Stepono Batorio laikais pilnai įrodė, kad lietuviai buvo verti vadinti lenkus broliais, nes jie buvo pasirengę bet kokiam pasiaukojimui, kuomet kildavo klausimas dėl bendrosios krašto gerovės. 1673, 1677 ir 1685 metų įstatymais nustatyta kas trečiąjį seimą šaukti Lietuvoje, Gardine; tiksliai šaukimo (konvokacijos), rinkimų ir vainikavimo seimai sudarė čia išimtį. 1697 metais lenkų ir lietuvių įstatymai įgijo lygią teisę ir galią.

“Lenkijos atgimimo laikotarpyje lietuviai įtikinamai įrodė savo prisirišimą prie lenkų reikalo, paskutiniaisiais Lenkijos gyvavimo metais. Dėl to, įsitikinus bendruoju reikalu ir kad būtų suteikta daugiau tapatumo naujam valdžios formai, kokia buvo sumanyta kurti 1788 metų seime, reikėjo dar labiau sustiprinti santykius tarp Lietuvos ir karūnos, tai yra, Mažosios ir Didžiosios Lenkijos, taip, kad iš trijų provincijų susidarytų viena galiną valstybę ir visiškai išnyktų visi pirma buvę skirtumai tarp lenkų ir lietuvių — jie savo noru paaukojo privilegijas, kurių jie laikėsi su dideliu atkaklumu, ir be dvejojimo atsisakė privilegijos turėti atskirą kariuomenę ir išdą, sutikdami susijungti su kitomis dviem provincijomis po viena valdžia.

“Visas pasaulis buvo liudytojas didvyriškumo, kurį lietuviai pareiškė garbingoje Baro konfederacijoje nuo 1768 ligi 1772 metų ir 1792

bei 1794 metų kampanijose prieš svetimą plėšrumą, kada Kosciūška, lietuvis gimimu, nežūstamais laurais apdengė Lenkijos pančius. Lietuviai lietuvių, betgi jie krito su visa Lenkija ir buvo palaidoti po bendrais griuvėsiais. Kaip tauriai lietuviai buvo matomi figūruojant tarp narsių lenkų patrijotų, kurie Prancūzijoje, Italijoje ir Turkijoje ieškojo kokių nors progų atstatyti tėvynei, kuri buvo svetimos ambicijos auka! Ir kiek daug jų buvo randama po Dombrovskio vėliavomis Italijoje ir po Kniazzevičiaus vėliavomis prie Dunojaus! Argi mes 1806 ir 1809 metais nematėme 12,000 lietuvių, susijungus su savo broliais, volyniečiais, padoliečiais ir ukrainais, skubant susirikiuoti po Varšuvos hercogijos armijos vėliavomis? 1812 metais jų džiaugsmas buvo didžiausias, kai jie manė, kad politinis jų gyvavimas pagaliau bus atnaujintas. Tuomet Lietuvos Vytiš, sujungtas su Baltuoju Ereliu, buvo matomas puošiant vėliavas, iškeltas ant Vilniaus sienų. Tačiau katastrofiškas prancūzų kariuomenės pasitraukimas smogė mirtiną smūgį tų kraštų likimui. Lenkijos karalija buvo paskelbta 1815 metais; Varšuvos 1818, 1820 ir 1825 metų seimai nutylėjo dėl Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos likimo. Vilties kupinas žvilgsnis iš visos Lietuvos dar kartą buvo nukreiptas Varšuvos link 1829 m. gegužės mėn. 29 dieną, Mikalojaus I vainikavimo dieną, betgi Lietuvos prijungimo (reunijos) klausimas netgi nebuvo iškeltas”.

(Tableau de la Pologne, ancienne et moderne, par Malte Brun, édition refondue et augmentée par Leonard Chodzko. Paris, 1831, psl. 288-295. I tomas)

2-sis priedėlis — Lenkijos tautinės vyriausybės atsisaukimas į Lietuvos, Voluinės, Podolės ir Ukrainės gyventojus. — Autorius pastebi, kad, neturėdamas originalo, jis pasinaudojo kad ir nepatenkinamu vertimu, rastu laikraščiuose. Atsisaukimas pasirašytas 1831 m. gegužės m. 13 d.

3-is priedėlis — Verstas išrašas iš N. Y. COURIER DES ETATS UNIS 1832 m. balandžio 7 d. laidos, kur pagal Prancūzijos spaudos šaltinius aprašomos išskilmės ir lenkų sukiėlių priėmimas Macon'e, lenkų tremtiniais laivais atvykus iš Chalons į Lyons.

4-is priedėlis — iIrašas iš LONDON COURIER 1832 m. balandžio

Juozas Mikštas

AUSTRALIJOS GIRIOMS

Šimtametės ir plačios,
Susiraizgiusios girios,
Aš lankau jus kaip svečias,
Šion šalin atsiyręs.

Aš lankau jūsų gelmę
Neaprėpiamuos plotuos,
Ir matau lieknas palmes,
Eukaliptus šakotus.

Bet tyloj spengia ausys,
Širdj nerimas gelia.
Juk čia veltui žvalgausi
Šiaurės girių paukštelio.

Čia keisti visi medžiai —
Milžinai rudabarzdžiai.
Čia apsnūdę bežadžiai
Raudonų uolų skardžiai.

Čia ant medžių kamienų
Auga vėšlūs paparčiai.
Ir jau amžius ne vienas
Iš šaknų stuobrius verčia.

O manoj giminėj
Auga alksniai, berželiai.
Tarp savęs susipynę,
Puošia jie mano šalį.

O manoj giminėj —
Švelnios lygumos, kloniai,
Kur kadais takus myniau,
Kaip sapne, kaip svajonėj...

Ir čia veltui šiandieną
Ją užmiršti norėčiau.
Juk myliu ją tik vieną
Tolimuose pasviečiuos.

Šimtametės ir plačios,
Bet man svetimos girios,
Aš esu čia tik svečias,
Šion šalin atsiyręs.

Walhalla, 1953 m.

9 d. laidos vedamojo apie caro manifestą, paskelbusį Lenkiją Rusijos provincija.

5-is priedėlis — Išverstas caro manifestas iš 1832 m. vasario 26 dienos (paskelbtas BERLIN STATS ZEITUNG'e korespondencijoje iš Varšuvos 1832 m. kovo 25 d.) ir ukazas apie būsimąją Lenkijos valdžią.

(Pabaiga)

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGĄ PRISIMENANT

(Tęsinys)

PLK. PR. SALADZIUS

Nuo nepriklausomo gyvenimo laikų praslinkus eilei metų, kartais ir nepajuntame, kad dažnai kalbame apie praeitį per daug bendrais bruožais ar pasakojame paskirus išpūdžius, kurie konkretesnio vaizdo apie mūsų valstybės gyvenimą ar buvusią organizacinę veiklą neatkuria. Ypač tremtyje brendusiam jaunimui tie reikalai lieka gana tolimi. Todėl noriu patiekti šiek tiek žinių, iš kurių būtų galima susidaryti grynai objektyvų vaizdą apie šaulių Sąjungos dydį ir jos veiklos apimtį.

Lietuvos šauliškumas, lyginant su kitomis Pabaltijo valstybėmis, buvo ne paskutinėje vietoje. Pagal 1939 metų statistinius duomenis šaulių skaičius Pabaltijo valstybėse buvo maždaug sekantis:

Suomija (4 mil. gyv.) — Suojeluskunta (šauliai) — 100.000	Lotta Svarda (šaulės) — 70.000
Viso — 170.000	
Estija (1,2 mil. gyv.) — Kaitseleidai (šauliai) — 40.000	Naiskodukaitse (šaulės) — 20.000
Noortekotkaste (jaunieji šauliai)	berniukų 10.000
	mergaičių 15.000
Viso — 90.000	
Latvija (2 mil. gyv.) — Aizsargai (šauliai) — 30.000	Aizsarges (šaulės) — 10.000
Viso 40.000	
Lietuva (3 mil. gyv.) — Rikiuotės šaulių — 40.000	Šaulių moterų — 15.000
	Šaulių rėmėjų — 5.000
Viso — 60.000	

Kaip matome, Lietuvos šaulių Sąjunga buvo skaitlingesnė už Latvijos, bet pagal gyventojų skaičių žymiai mažesnė už Estijos ir Suomijos šaulių organizacijas.

Lietuvos šaulių Sąjunga buvo suskirstyta į rinktines. Tokį pagrindinį šaulių organizacijos vienetą — rinktinę turėjo kiekviena apskritis. Rinktinę sudarė paskiros kuopos ar būriai valsčiuose ar bažnytkaimuose. Taigi, pagal apskričių skai-

čių, turėjome 22 rinktines (su Klaipėdos kraštu), be to dar atskirą šaulių geležinkeliečių rinktinę ir aviacijos kuopą. Didesniuose miestuose buvo net po keletą ar keliolika šaulių vienetų. Pavyzdžiui, Kaune buvo per 20 šaulių būrių, net atskiros įstaigos turėjo paskirus savo būrius ar kuopas. Atskirų vienetų vidujinis pasiskirstymas į įvairias grupes priklausė nuo pačių šaulių domėjimosi viena ar kita kultūrinės veiklos sritimi, tuo tarpu karinis apmokymas ir pagrindinė šaulio parengimo programa buvo visiems vienoda. Kadangi organizacijos turimos lėšos buvo labai kuklios, tai šių atskirų vienetų apsirūpinimas ir jų veiklos apimtis buvo gana skirtinga. Visa tai priklausė nuo pačių šaulių asmeniškos iniciatyvos, jų pasišventimo organizaciniam darbui ir, savaime suprantama, nuo vietos sąlygų. Kaip pavyzdį galima paminėti Kauno "Maisto" fabriko šaulių kuopą, kuri turėjo puikų chorą ir sportininkų komandas, arba pavyzdingiausią Kaune Žemės ūkio Ministerijos šaulių kuopą, kurios kiekvienas šaulys buvo išgijęs ne tik uniformą, bet ir nuosavą šautuvą, o visa kuopa net kulkosvaidžių. Šauliai akademikai sudarė net keletą skaitlingų studentų šaulių korporacijų: "Saja" — mišri studentų ir studentų korporacija, "Živilė" — studentų korpor. ir paskira studentų šaulių kuopa, susiskirsčiusi į humanitarų, technikų, medicų ir teisininkų studentų šaulių būrius. Seniausias iš visų akademinų šaulių vienetų buvo Žemės ūkio Akademijos šaulių kuopa Dotnuvoje.

Nuo pat organizacijos įsikūrimo šaulių Sąjunga turėjo ir gana skaitlingus šaulių moksleivių būrius. 1930 m. sustabdant vidurinėse mokyklose visų moksleivių organizacijų, išskyrus skautus, veikimą, buvo panaikinti ir moksleivių šaulių vienetai. Tačiau karinio tautos parengimo reikalas darėsi vis aktualesnis, nes, politinėms įtampoms augant, visų kaimynų militarinis pasirengimas buvo itin intensyvus. Lygiagrečiai keitėsi ir mūsų visuomenės nuotaukas. Taigi 1939 m., t. y. po devynerių metų vyresnėse vidurinių mokyklų klasėse (lygiagrečiai su skautais) vėl buvo

leista atkurti moksleivių šaulių būrius.

Manau, ne vienas iš mūsų ir tuo metu suprato, kad didesnio masto kariniame konflikte tarp Vakarų ir Rytų kaimynų Lietuvos militarinis pajėgumas lemiamos reikšmės neturėtų. Tačiau mūsų apsiginklavimas ir karinis pasiruošimas sudarė svarbią kliūtį mažesniems grobuoniškiems kaimynų pasikėsinimams mūsų valstybės atžvilgiu. Norint galima rasti daug medžiagos, kuri liudija, kad bet kokie sprendimai mūsų nepriklausomos valstybės gyvenime nebuvo daromi aklai, fanatiškai vadovaujantis kokiomis nors siauromis gairėmis. Svarbi ir auklėjamoji karinio parengimo reikšmė. Nereikia manyti, kad mažo krašto ginklavimosi klausimas nebuvo svarstomas ar kritiškai vertinamas jau tada ir net tai sričiai vadovaujančių asmenų. Šaulių Sąjungos įkūrėjas ir ideologas Vladas Putvis jau prieš daugelį metų yra taip pasisakęs: "Norėčiau pajudinti klausimą, kurį dažnai stato tūli silpnadūšiai. Būtent, ar išsimoka dėti tiek daug darbo, energijos, jėgų gynomosi ir karo reikalams. Gal karo visai nebus? Gal pasiduoti kokiam didelei valstybei?... Geri kūno ir dvasios savitumai reikalingi ne vien tik karui. Kūno sveikata naudinga ir be karo; dora, drąsa, jėga, sumanumas, darbingumas naudingi yra ir šiaip gyvenime, reikalingi gražiai ir ramiai tautos ateičiai." Jeigu šie žodžiai buvo pasakyti tik pirmajam pasauliniam karui pasibaigus ir škančio mirtino konflikto artimoje ateityje dar tikrai nelaukiant, tai vartydami 1939 metų spaudą rasime daugybę pasisakymų, kuriuos atspindi visuomenės pritarimas kariniam tautos parengimui. Karinis pasirengimas tai nėra vien fizinės jėgos didinimas, bet drauge tautos gyvybės instinktas, jos kovos už buvį palaikymas ir vidujinio atsparumo ugdymas.

Panašiomis nuotaikomis gyveno tuo metu ir plačioji Lietuvos visuomenė. Jau keletą metų prieš 1940 m. įvykius, — didžiąją mūsų valstybės tragediją — buvo įsikūrusi Draugija Ginkluotoms krašto pajėgoms remti, kuriai visame krašte buvo gausiai aukojama. Iki 1939 m. buvo surinkta daugiau 6 milijonų litų aukų. Todėl netenka stebėtis, kad ir šaulių Sąjunga laike keiserių paskutiniųjų Nepriklausomo

gyvenimo metų nepaprastai sparčiai augo. Jei švenčiant Šaulių Sąjungos įsikūrimo dešimtmetį turėnoms tik apie 500 šaulių būrių, tai laike antrosios dešimtys L. Š. Sąjungos gyvavimo metų, t. y. iki 1939 m., tas skaičius pašoko daugiau dvigubai — iki 1200 būrių.

L. Š. Sąjunga priklausydama Krašto Apsaugos Ministerijai lėšų iš jos nedaug tegaudavo. Pavyzdžiui, 1935 m. K. A. M. pašalpa siekė tik 350 tūkstančių litų. Vėliau ta suma šiek tiek didėjo ir 1940 m. siekė pusę milijono litų. Pagrindinės Šaulių Sąjungos lėšos buvo visuomeninės: du trečdaliu š. Sąjungos sąmatos sudarė narių mokestis, pramogų ir loterijų pelnas ir visuomenės aukos. Pusantrą milijono litų, atsižvelgiant į organizacijos dydį ir pasidalinimą į tūkstančių du šimtus (1200) būrių visame krašte, —tai labai kuklios lėšos. Noriu pabrėžti, kad šauliai rodė daug visokerio pasiaukojimo ir pasišventimo organizaciniame darbe, remdami organizaciją ir medžiagiškai. Atliekami uždaviniai ir darbai būdavo žymiai didesni, negu bendrosios sąmatos rodydavo. Pavyzdžiui, šaulių namų statyba dalinai buvo vykdoma talkos būdu, kas žymiai sumažindavo išlaidas. Šauliai lektoriatu pravedavo įvairius kursus, neimdami jokio atlyginimo. Kiekvienas šaulys dėvėjo savo lėšomis įsigytą uniformą. Šaulys raite is vyko į manevrus savo žirgu ir savo balnu, šaulys dviratininkas ar motociklistas — savo dviračiu ar motociklu. Paskiri asmenys ar miestų savivaldybės ne retai dovanodavo sklypus šaulių namų statybai. Kursams dažnai būdavo naudojamasi mokyklų patalpomis ir mokslo priemonėmis. Tuo būdu iš visuomenės taip pat buvo gaunama didelė parama, kuri sąmatose nefiguravo, bet sudarė didelį palengvinimą organizaciniame darbe.

Šia proga norėčiau priminti ir gyvą nuosirdų Amerikos lietuvių ryšį su Lietuvos Šaulių Sąjunga. Jau sunkiais laisvės kovų ir vėliau mūsų valstybės atstatymo metais mūsų akys dažnai kryo į šį kontinentą ir skaitlingą, stiprią lietuvių išeivių dalį, įsikūrusią šiame turtingame krašte. Dar nebuvo Amerikoje, žinojome ją esant laisvės šalimi, kurios gyvenimą idealizavome. Amerikos lietuvių aukos tėvynės reika ams sudarė tą dolerių aruodą, iš kurio dažnai sėmėms tautos reikalams: ar tai "Saulės" namų statybai Kaune, ar Mokslo Draugiją kurdami Vilniuje ar kt. Kiek pašalpos yra gavo atskiros šeimos ir pavieniai asmenys iš savo artimųjų

užjūryje, taip ir nesuregistravome, nors tos rūšies parama kraštui iš Amerikos lietuvių tikriausiai sudarė žymias sumas.

Krašto gynimo reikalams Amerikos lietuviai niekada nebuvo abejingi, todėl ir Šaulių Sąjunga jau 1919 metais per a. a. Dr. J. Šliupą gavo pirmą tiesioginę finansinę paramą iš šio krašto lietuvių. 1920 m. Amerikoje buvo įsikūrusi Lietuvos Sargų Sąjunga, kurios vienas iš pagrindinių tikslų buvo remti Lietuvos Šaulių Sąjungą. Tiesioginiams glaudesniems ryšiams palaikyti 1922 m. sausio mėn. pradžioj kaip Lietuvos šaulių atstovas į Ameriką atvyko dail. A. Žmuidzinavičius. Jo surinktų aukų gausumas liudija apie nuosirdų Amerikos lietuvių susirūpinimą mažosios užjūrio Tėvynės reikalais: jau iki sausio mėn. pabaigos, t. y. per vieną mėnesį buvo suaukota 1600 dolerių, o laike sekančių dviejų metų per savo igaliotinį Šaulių Sąjungą gavo net apie 30 tūkstančių dolerių. Tai nebuvo viskas, nes Amerikos lietuvių parama Šaulių Sąjungai dar buvo gaunama ir per Lietuvos Finansinę Misią. Viso laike pirmų penkerių L. Š. Sąjungos gyvavimo metų, t. y. 1919—1924 m., Amerikos lietuviai Šaulių Sąjungai suaukojo apie 170 tūkstančių dolerių, kas ano meto kursu sudarė apie 1 milijoną 700 tūkstančių litų.

Šaulių Sąjungos ryšiai su užjūrio lietuviams reikėsi ne vien tik medžiagine Amerikos lietuvių parama organizaciniam darbui. Visa eilė Amerikos lietuvių gyvai domėjosi šaulių siekimais, suprato organizacijos tikslus ir buvo giliai persiėmę jos ideologija. Iš tokių brangios atminties šaulių idealistų paminėtini: a. a. Stepas Darius, Andrius Martus, Antanas Ivaškevičius; i gamėčiai "Trimito" bendradarbiai K. Širvydas, K. Karpius. Paskiri asmenys ar organizuoti Amerikos lietuvių sambūriai yra suteikę įvairios rūšies paramą. Pavyzdžiui, žinomas visuomenininkas J. Bačiūnas savo lėšomis išleido ir dovanavo Šaulių Sąjungai apie 3,000 egzempliorių gaidų rinkinio "Šaulių Trimitai". Dariaus ir Girėno aeroklubas Brooklyne dovanavo lėktuvą, kurį 1938 m. iš Klaipėdos į Kauną atskraidino amerikietis lietuvis lakūnas Paulius Šaltenis. Čia paminiu tik keletą pavyzdžių, kurie rodo, kad Šaulių Sąjungos darbas žadino daug susidomėjimą ir susilaukė daug nuosirdaus pritarimo bei paramos ne tik Lietuvos visuomenėje, bet ir užjūrio lietuvių tarpe. Prisimintina ir tai, kad šauliai organizuodavo Amerikos lietuvių ekskursijų susiti-

kimus, kol tuo reikalu pradėjo rūpintis Užsienio Lietuviams Remti Draugija. 1938 m. laike Tautinės Olimpijados kukliuose Šaulių Sąjungos Namuose Laisvės Alėjoj, Kaune viešėjo Amerikos lietuviai sportininkai ir choras "Pirmyn". Šaulių sporto klubo "Grandies" krepšinio instruktoriais buvo pakviesti amerikiečiai lietuviai Jurgis Savickas, Juozas Jurgėla, (dabar gyvenąs Chicagoj), Antanas Giedraitis ir kt. Žodžiu, tuo laiku, gyvos organizacinės veiklos prieglobsty užsimezgė ne viena nuosirdi asmeniška pažintis ir pirmieji jaunės kartos išeivių ryšiai su Lietuva, su nepriklausomoj tėvynėj išauklėtu jaunimu.

(B. d.)

RUGSĖJO AŠTUNTOJI

(Atkelta iš 158 psl.)

pasiekti laimėjimai rodo kokia brangi ir reikalinga tautai laisvė ir savo nepriklausoma valstybė.

Karo Muziejuje nepriklausomybės laikais kalbėjo reikšmingas įrašas: "Per amžius budėję laisvę laimėjom per aukas ir pasišventimą". Šiandien mes gyvename tokius laikus, kada dėl savo tautos laisvės mes negalime ginklu kovoti, bet mes dėl jos turime budėti, kad išmušus lemiamai valandai būtume budrūs, pasirengę ir laisvam savarankiškam gyvenimui pribrendę. Tautinės šventės, nukeliančios mus į praeities laikus, testiprina mūsų budrumą.

3. Lietuvos praeitis, o ypač dabartinis jos skaudus likimas, rodo, kad dėl laisvės svetimų vergiama lietuvių tauta yra pasmerkta neišvengiamai pražūčiai. Siekdami laisvės, mes sprendžiame savo tautos likiminį klausimą: būti ar nebūti. Jei mes ryžtamės kaip tauta būti turime siekti savo tautai laisvės, turime būti suaugę su savo tauta ir jos praeitimi. Pavojai mūsų tautinei gyvybei grąso iš visur, ir mes turime būti budrūs ir pasirengę juos atremti.

DIDŽIOSIOS IŠVAKARĖS ARTĖJA...

Veža! Veža!...

Paskutinės atostogų dienos Vilniuje, savo šeimoje, bėgo valandomis. Birželio 15-sios rytas buvo mig'otas ir neapsakomai rūškanas Miegas neėmė. Žmonai ir vaikučiams dar saldžiai ilsintis, atsikėlęs pradėjau tvarkyti savo rašomojo stalo visokių popierių pilnus stalčius. Sunaikinau savo giminių Amerikioje kelis turėtus laiškus, žurnalistinių kelionių užsienio (Lenkijoje, Vokietijoje dar prieš karą) programas, vizitines korteleles, Lenkijos, Vokietijos d'dmiesčių garsiųjų viešbučių puošnias atminimo korteles, o taip pat užrašus, pastabas iš karinės srities, foto nuotraukas. Dalį vertingesnių savo asmeninių rankraščių giliai paslėpiau už salionėlio sienų popieriaus (tapetų), palubėje atsikuojusio nuo storos mūro sienos.

Kambaryje degė šviesa. Storos lentinės langinės buvo uždarytos.

Staigiai sustabdyto sunkvežimio žviegimas prie pat mūsų namo durų Wrublevskio gatvėje, 4 nr., išb'askė mano netolimos praeities atsiminimus. Aš tarsi nubudau iš to įsigilinto į savo rašomojo stalčių "skryningą"... Sunkvežimio sukeltas triukšmas prižadino žmoną ir didesnius vaikus. Tikrai mažiau-ioji dvejų metų dukrelė Gražina kietai miegojo, susiritusi į mielą, švelnų kamuoliuką...

Pro vieną didesnę langinę plyšį pradėjau stebėti minėtą sunkvežimį. Jo priekyje ant kažkokių ryšulių vargingai sėdėjo keleto žmonių šeima. Jie atrodė, lyg būtų pabėgę iš gaisro: pusiau vienmarškiniai, pakriko, nusigandę. Du mėlynkepuriai kareiviai saugojo civilius žmones sėdėdami ant sunkvežimio krašto ir sukdamis laikraštiniu popierium "barkrukės".

Netrukus dar trys NKVD vyrai išsivedė iš mums pratimų duris renutę, žydų tautybės moterį. Atskubėjusi prie lango mano žmona tuojau pažino: tai buvo kaimyno siuvėjo motina. Negalinčiai įlipti sunkvežimio senutę kareiviai šiurkščiai pastūmė, pakėlė už užpakalio...

— Veža! Veža!... Nežina kur rusai veža žmones... Ne savo šeimas, kaip pradžioje atrodė... Dieną visas miestas skendėjo nežinioje ir siurube. Žinoma, Vilnius platus ir didelis, taigi, dažnų išvežimo scenų negalėjai matyti...

Vakare Vilnių pariekė baisus gan-

KPT. S. URBONAS

das, kad praėjusią naktį iš pratimų negrįžo į palapinę per dvidešimt mūsų pulko lietuvių karininkų. Jie buvo staiga apsupti, nuginkluoti, apiplėšti ir surištomis rankomis sumesti į sunkvežimius...

Šiomis dienomis išvežimų maro ištiktą, raudoją ir visa Lietuva.

Kelias atgal

Birželio septynioliktoji — buvo bene baisiausia diena mano gyvenime.

Kai pakilusios saulutės spinduliai gailiai sužiuro į mūsų miegamąjį (Vilniuje, Vrublevskio gatvė 4 nr.), išvydo mane berymantį prie mažiausios dukrelės Gražinos lovutės. Anas auksinis rytmečio garsų žaismas tylutėliai dar tebemiegančio kūdikio garbanose—nenusakomai įskaudino tėvo širdį, stačiai varė mane iš proto... Tą dieną, po penketo valandų, aš turėjau atsisveikinti savuosius ir grįžti atgal. Atgalios į siaubo ir pražūties zoną Pažeimenės miškeliuose...

Jau nubudę, tylūs, liūdni rengėsi didesnieji mūsų vaikai. Žmona, dar anksčiau ir už mane pakilusi, lyg koks labai liesas šešėlis, slankiojo virtuvėje. Ji nesavomis rankomis dėstinėjo mano baltinius, gamino kiek maisto kelionei. Kelionei į aną gyvųjų kapinyną, mielame Vilniaus krašte...

Tą rytą, kurį laiką, mudu su žmona tarsi bijojome susitikti. Mus gąsdino artėjanti atsisveikinimo valanda. Greičiausia — galbūt paskutinio atsisveikinimo valanda...

Aš buvau apsitaisęs raudonosios armijos "komandiro" uniforma (ją pakeitė Vilniuje dar dėvėtą lietuviškąją, prieš pat išžygiuojant į paligoną). Miegamojo pasienyje, ant kėdės, gulėjo kelionei parengtas "vado" diržas, su prie jo "rusiškuoju stiliumi" prikabintu ginklu. Odinėje makštyje ilsėjos 9 milimetrų čekoslovakiskasis "FN" pistoletas, su išgraviuotais Gedimino stulpais viršutinėje vamzdžio dalyje (specialus buv. Gink'avimo Valdybos užsakymas Čekoslovakijoje). To pačio Lietuvos kunigaikščio Gedimino, kurio mieste tą rytą man patekėjo saulė, kurio vardo kalno ir pilies papėdėje mane staiga pradėjo apimti pačios pamišėliškiausios mintys...

...Dešimtys tūkstančių Lietuvos žmonių trokšta užkalnuose vago-

nuose, riedančiuose į laukinius rytus... Jau gal šimtai ligonių, be laiko gimdančių moterų ir kūdikių lavonų nusėjo Lietuvos ir Gudijos kruvinas pakeles... Šimtai geriausių ginklo draugų jau dingo aną naktį. Pažeimenės ir Varėnos poligonuose... Ar dar ir toliau beverta būti anuo bevaliu avinu, kuris, varovų genamas, abejingai žingsniuoja į skerdyklos vartus?.. Ar negeriau pasilikti amžiams rasota birželio žaluma nužertoje Trijų Kryžių kalnyne aplinkumoje...

Aš vėl žvilgtelėjau į šalimais gultą ginklą ir į miegančią dukrelę...

... "Palauk, kapitone!.. O jeigu ryt poryt trenks laukiamoji perkūnija?.. O jeigu vėl lietuviškoji karių daina sudrebins Vilnių "iš dešinės ir iš kairės!.." O kur tu tada būsi?.. O juk tu daugelį metų kalbėjai ir rašei kitiems apie didvyriškumą, apie kario dorybes, apie reikalą perbristi "ugnį ir vandenį.." Ką pasakys kariai ir prisikėlusioji Lietuva?.. Pagaliau — juk Tu ne vienas... Juk dar penkios tyros sielos lydi tave iš paskos... Valdys!.. dar palauk!..", — silpnas, tačiau atkaklus pašamonės aidas desperatiškai kuždėjo aptemusiai sąžinei...

Atsitiktinai pažvelgiau augščiauo kūdikio lovutės į sienoje kybantį puošnų kryželį. Staiga akys nukrypo į saulutės nušviestą kambario grindų ruožą. Tenai gulėjo mažiausiai Gražinos batukai ir naujos baltos kojinitės.

— Ne!.. Niekuomet!.. — Kažkoks galingas šauksmas staiga suriko visoje mano esybėje...

Tą pačią akimirką valgomajam kambaryje pasigirdo dūžtančios lėkštės čežėjimas.

— O, kad tu surūgtum!.. — nurgirdau įprastinį žmonos posakį.

Nubloškęs baisųjį priepuolį, nuoduotu ramumu smagiai išėjau iš miegamojo.

— Šukės kartais neša laimę, Onute, — pasakiau žmonai.

— Tik tu žiūrėk: sudužo kaip tik ta sovietinė, ką nusipirkau "vojen-torge." Ta su raudona žvaigžde dugne... Ką tu pasakysi!..

— Tikrai, gal šiomis dienomis sprogs ta prieš dalį išsipūtusi rupužė... — pritvinkusio pagiežos džiaugsmo apimtas, grubiai ir balsiai tariau pagyvėjusiai žmonai.

Vaikai jau rinkosi prie pusryčių stalo.

(Nukelta į 172 psl.)

ORGANIZACIJA—GINKLUOTŲ PAJĖGŲ ŠARVAS

KARINĖS ORGANIZACIJOS IŠSIVYSTYMAS

Ginkluotas pajėgas organizuojant nebūtina remtis esama organizacija, bet reikia žinoti du pagrindinius dalykus: organizacijos principus ir ginkluotų pajėgų organizacijos ypatumus administracinius reikalavimus.

Esančios institucijos pasižymi didele inercija. Žmonės nemėgsta keistis, įprotis būna stipreni už protavimą. Todėl taip daug papročių išlieka gyvi, o jų buvimas nepateisnamas protu. Karinėje strityje šitas palinkimas yra ypatingai stiprus. Gal dėl to kariniame mene esama tiek daug formalaus, beveik ritualinio pobūdžio. Faktas, kad kariai, bendrai paėmus, nemėgsta naujenybių ir ištikimai laikosi buvusių papročių. Tą įrodo kad ir ilgas kavalerijos amžius ir užsispyręs laikymasis archaiskų titulu.

Yra nelengva sekti karinės organizacijos istorinį vystymąsi. Kariniai rašytojai pirmiausia domisi strategija ir taktika kaip karinės istorijos branduoliu. Todėl tiek maža išliko dokumentų, liečiančių karinę organizaciją iš esmės. Per keturis šimtus metų, nuo Cezario paskutinio mūšio iki 4 amžiaus vidurio, beveik nėra tokių dokumentų išlikę. Be to, senųjų dokumentų perrašinėtojai ir vertėjai nebuvo tikslūs, naudodami karinius terminus ir sukurdami naujus.

Kariuomenės senovėje

„Pradžioje, aišku, buvo tik kovotojai. Laikas siekia toliau kaip istorija ir tradicijos, tačiau reikėtų manyti, seniausi kariniai daliniai, kaip ir dabar mažiausiai civilizuotų tautų, kovodavo ir apsirūpindavo reikmenimis be jokios pagalbos. Anksčiau, nei istoriniai dokumentai tą pažymi, kariuomenių funkcijos pradėta skaidyti. Senų senovėje tas galėjo įvykti, kovotojui skiriant kokią nors specialią pareigą, pav. — surasti vietą stovyklai. Sąmoningai ar nesąmoningai, tačiau žmogus visada praktikavo specializaciją. Tuo būdu jis pakilo iki dabartinės padėties. Tačiau galima priimti, jog pirmieji vadai netruko pastebėti, kad yra naudinga kai kuriuos vyrus atleisti nuo kautynių pareigų, kad jie galėtų geriau atlikti kitas pareigas. Žinoma, kad senovės egiptiečiai turėjo žvalgybos pajėgas. Jų kariuomenė taip pat turėjo raštininkų, į kurių pareigas įėjo tieki-

mas ir transportas. Herodotas sako, kad Cyaxares Medietis buvo pirmasis, kuris padalino aziatų kariuomenę į ietininkų, lankininkų ir raitininkų kuopas. Istorikai sako randą žinių apie tiekimo, transporto, inžinerijos ir ryšių išsivystymą Persijos ir Aleksandro kariuomenėse ir, be abejo, jie yra teisingi. Sakoma, kad Persijoje provincijos civilinis gubernatorius buvo atsakingas už provincijos karinių dalių aprūpinimą ir atlyginimą. Kai persų kariuomenė judėdavo, sakoma, ji turėjusi pareigūną, kurio uždavinys buvo parūpinti rinkas, kuriose kareivis galėdavo pirkti sau reikmenis.

Nors istoriniai dokumentai yra šykštūs, tačiau būtų protinga priimti, kad karines nekautynių funkcijas pasirūpino suorganizuoti metodiskais romėnas. Kvestoriaus įstaiiga turėjo daug įvairių pareigų, tačiau būta karo kvetorių, kurie veikė kaip armijų vado padėjėjai ir kurių pagrindinės pareigos buvo arba finansinės arba surištos su tiekimu. Esama įrodymų, kad vėlesnių Bizantijos imperatorių kariuomenės turėjo gerai įrengtas tiekimo, medicinos ir atlyginimo tarnybas“.

Žvilgsnis į vadovybę rodo, kad senovėje, be neįvykusių, kariuomenės vadovybė, kaip privilegija ar kaip pareiga, priklausė valstybės galvai. „Ar jis buvo faraonas ar karalius, strategas ar konsulas, valstybės galva taikos metu būdavo kariuomenės vadas karo metu“. Ar jis vadovaudavo kariuomenei pats ar patarėjų padedamas, jis būdavo atsakingas. Laimėjimas ar pralaimėjimas — būdavo jo ir istorija žymi mūšius jo vardu.

Šalutinės reikšmės žygiai būdavo pavedami atlikti valstybės galvos patikimajam. Pav. Hanibalo žygis Italijoje ar prokonsulų veiksmas išsiplėtusioje Romos imperijoje. Tačiau tuo valstybės galvos vyresniškumas nebūdavo ginčijamas. Kai Varus germanų miškuose pražudė savo kariuomenę, Augustas gailėjosi legijonų“.

Modernios organizacijos šaltiniai

Nėra tilto, jungiančio moderniąją organizaciją su senove.

Modernios kariuomenės atsiradimą žymi parako ir šveicarų bei vokiečių samdinių naudojimas. Landsknechtai buvo sukūrę modernaus pulko orga-

nizacijos prototipą su specialiomis kautynių tarnybomis. Jų pulke buvo provostas, kuris, tarp kitko, tvarkė tiekimą, pulko krautuvę ir transportą. Prancūzų Menriko IV kariuomenė yra pirmoji palikusi dokumentų apie įvairias specialias kariuomenės įstaigas. Jo kariuomenę aptarnavo: „proviantų“ generalinis viršininkas, gėnėral des vivres, generalinis pašaro viršininkas, generalinis vežimų viršininkas, maršalas provostas, stovyklos maršalas, maršalas teisėjas ir generalinis žvalgybos viršininkas. Kiek anksčiau prancūzų kariuomenę pirmoji suorganizavo savo artileriją į atskirą departamentą su artilerijos viršininku priekyje. Gustavo Adolfo kariuomenė, vėliau buvusi pavyzdžiu kitoms kariuomenėms, turėjo savo „Auditeur“ ir „Kassierer“. Jo pavyzdžiu sekė Brandenburgo, vėliau Prūsijos kariuomenė, kurioje buvo tokie pareigūnai: generalinis komisaras, generalinis wachmeisteris, generaliniai adjutantai, auditeur, generalinis kvartiermeisteris, tiekimų viršininkas, išmokėjimų viršininkas, gydytojas, vaistininkas ir maršalas provostas. Ne visi šie titulai tada reiškė tas pareigas, kurios vadinamos tai pat ar panašiais vardais šių dienų kariuomenėse. Komisaras tada galėjo reikšti įgaliotinį arba vado pavaduotoją.

Anglų pilietinio karo kariuomenės, sekdamos Brandenburgo pavyzdžiu, turėjo komisarų mokymui, maistui, pašarui, vežimų ir žvalgybos viršininkus. Tuo pat laiku prancūzai pirmą kartą panaudoja titulą „Marechal gėnėral des logis“ — paskutinis žodis reiškė patalpas. Iš jo kilo amerikiečių kariuomenėje dabar vartojamas terminas „logistics“ — reiškiantis karinio transporto, postovio ir tiekimo meną.

Fosteris sako, kad daugumas karinių terminų, kaip infanterija, kavalerija, eskadronas, batalionas ir kt., kilo Italijoje, kur juos perėmė prancūzai, įsiveržę į Italiją 15 amž. Tuo laiku išsivystė ir modernioji vadovybės hierarchija. „Niekas tiek neišryškina šio vystymosi, kaip seržanto titulas (sergeant). 13 amž. „sergeant“ (išvestinis iš „serviens“ — tarnauti) reiškė pėstininką kareivį. Feodalinuose daliniuose, kur prityrę kareiviai buvo reikalingi mokyti naujokus, jis jau reiškė vyresnį laipsnį. Vėliau,

samdinių kuopose, seržantas užėmė svarbią vietą. Analogiškai pulkas pasisavino "sergeant major" vietą ir laipsnį kaip trečią iš eilės karininką, po pulkininko ir pulkininko leitenanto. Toliau, sekama analogiją, armija pasisavino "sergeant major general" vietą ir laipsnį. Šių karininkų pagrindinė atsakomybė atatinamo e jų vietose, atrodo, buvo mokyti ir administruoti, greičiausiai, veikiant vado generaliniais padėjėjais. Jų titulai pasikalbėjimuose buvo trumpinami, kaip įprasta, išmetant žodį "sergeant" ir, pagaliau, apie vidurį amž. pripažinti kaip "major" ir "major general". Tokiu būdu būdvardžiai virto titulais ir taip modernusis generalas majoras kilo iš viduramžių pėsstininko".

Tik daug vėliau gen. majoras pasidarė divizijos vado titulas.

Quartermaster general įstaiga reikalauja ypatingo dėmesio dėl vėliau išsiplėtusių jos pareigų, ypač Prūsijos kariuomenėje. Anglų kalbos žodis "quartermaster", pagal Oxford Dictionary, kilęs kontinente iš žodžio "quarter" — reiškiančio stovėjimo ar gyvenamą vietą. Pirmą kartą ang'ai panaudojo "quarter" šia prasme 1591 metais, o "quartermaster" — 1600 metais. Pirmiausia, quartermasterio pareiga, be abejo, buvo tik parinkti ir paskirstyti armijoms stovyklas mūšio lauke ir žygyje. Pirmasis Gen. Quartermeisteris Brandenburge pasirodė 1655 metais, pats žodis, atrodo, bus kilęs iš prancūzų kalbos".

Fridriko Didžiojo laikais Quartermeisterio pareigoms priklausė stovyklų planavimas ir statymas, gynyboje įrengimų ir tiltų konstrukcija ir žvalgyba. Anglijoje jam dar teko tiekimo ir transporto tarnybos.

Pastovios organizacijos pradžia

Iš viso, kas augščiau yra pasakyta, matosi, kad potvarkių ne kautynių funkcijoms būta laikinų. Kiekvieną kartą, kilus karui, organizacija būdavo kuriama iš naujo ir karui pasibaigus ji vėl sugriūdavo.

Richelieu buvo pirmasis, kuris stabilizavo karinę organizaciją. Jis atliko du dalykus: sukūrė karo ministeriją, turbūt, pirmą pasaulyje, tuo apjungdamas pareigas, išdalintas tarp pareigūnų, ir sustiprino intendantūros karines funkcijas. Tuo jis sudarė karinę administraciją karo ir taikos metui, Richelieu darbą išplėtė Louvois, kitas civilinis asmuo, kuris padarė Prancūzijos kariuomenę tuo puikiu įrankiu, koku ji buvo Liudviko XIV laikais. Greičiausiai tai bū-

(Nukelta į 172 psl.)

Anglijoje, Manchesterio mieste lietuvių paminklinis kryžius.

Šis kryžius D. B. L. S. Manchesterio skyriaus pastangomis pastatytas 700 metų Lietuvos krikšto sukakčiai paminėti ir čia mirusiems tautiečiams atminti. 1953 m. gegužės 3 d. kryžių pašventino J. E. vysk. V. Padolskis. Šalia to kryžiaus palaidotas Lietuvos savanoris-kūrėjas Pranas J. Butkus. Kryžiaus projektas — J. Šiaučiulio. Foto V. Rudžio.

KARIO KONCERTAS CHICAGOJE

Prieš pat šio numerio spausdinimą paaiškėjo, kad KARIO bendradarbio ir atstovo Chicagoje B. Brazdžionio iniciatyva, Chicagos L. S. Ramovės skyriui globojant, š. m. spalio 10 d., šeštadienį, Chicagoje Lietuvių Auditorijos salėje įvyks KARIO naudai

PRENGIMAS — KONCERTAS

Parengimo programoje numatyta: 1.) Trys laimingieji broliai—A. Brinka, J. Kelečius ir A. Kurauskas, 2.) Deklamacijos, 3.) B. Brazdžionio atsiminimai iš karinės spaudos, 4.) Loterija ir kitos staigmenos. Gros Balio Pakšto kapela.

Parengimo Komisija sudaro: B. Brazdžionis, Oželis, Grulis ir Dirskis. Mieli čikagiečiai kviečiami į šį parengimą kuo gausiausiai atsilankyti, o vietinių organizacijų prašoma tą dieną neruošti kitų parengimų. Sūkis — Visi į KARIO parengimą!!!

J. NOREIKA

(Tešinys)

Smagūs ėjo "Trys velniai". Kuopos vado jiems skirtas uždavinys buvo atliktas. Dabar prasidėjo savarankiškas veikimas. Kai bus Misiūnuose, kai pradės diena, galės paleisti visą savo valią, galės sukelti visus perkūnus ant kojų, galės sėti pasitūtus mirties šoki, kad per visus amžius priešai minėtų lietuvių narsumą ko voje dėl savo žemės laisvės, kad daugiau niekada nebedrįstų kojos iškelti į šią žemę.

Daugiau kaip valandą jie ėjo vienas paskui kitą. Trinkūnas ėjo pirmutinis. Kairėje rankoje jis laikė vielą, o dešinėje šautuvą. Paskui jį ėjo Gražutis, o pačiu paskutiniuotu Diržys. Dabar jie jau nebesilaikė tokio nepaprasto atsargumo, kaip į pirmutinį kaimą eidami. Priešo užnugaryje naktį jautėsi saugiau. Trinkūnas perspėjo savo draugus, jog netikėtai ką nors susitikę, savo veiksmais neparodytų, kad jie ruošiasi pulti tą sutiktąjį. Atvirkščiai, jie turi nuduoti, lyg iš priešakinio dalinio pasiūsta ryšių grandinėle patikrinti, kurioje vietoje yra sugedusi telefono linija. Trinkūnas buvo sugalvojęs ir pavardę—Dolochovas, jei kas paklaustų. Bet šituo sumanymu jiems pasinaudoti neteko, nes iki pat Misiūnų kaimo pakluonių nė vieno gyvo sutvėrimo nesusitiko.

Misiūnų pakluonėse buvo visiškai ramu. Kad ir ilgai klausėsi ir dairėsi, bet nieko nepastebėjo. Jokio patulininko žingsniai nesudrumstė tos iškilmingos priešaušrinės nakties tylos ir "Trijų velnių" darbo. Atrodė, kad visi miega, matyt, pilnai pasitikėdami priešakinių dalinių budrumu.

— Ech, jeigu dabar visa mūsų kuopa būtų čia! — Pagalvojo Diržys, gerai numanydamas į kokią keblią padėtį tuo atveju patektų prieš branduolys.

Trinkūno galvoje mintys lakstė, kaip siuvarmosios mašinos adatos. Jau netrukus turėjo prasidėti kuopos puolimas. Kai tolumoje sušvis balta raketa, ją gali pastebėti ir Misiūnuose.

Jei taip atsitiks, tai kils įtarimas, kad priešakinuose daliniuose kas nors yra netvarkoje. Pirmiausia skambins telefonu. Iš ten atsakys, kad įvyko užpuolimas. Tada Misiūnuose prasidės skubus pasiruošimas gintis. Telefono laidus nutraukus, pasiruošimas gali kiek vėliau prasidėti. Bet vis dėlto jis prasidės. Jį reikia sutrukdyti, paskui pasislėpti ir geroje vietoje laukti lemiamąjį kautynių momentą.

— Raskime tinkamiausią vietą pasislėpti!
— Reikia būtinai įsigyti kulkosvaidi!
— Po pusvalandžio prasidės kuopos puolimas!

— Turime veikti kuo skubiausiai!

Kai jie prislinko prie pirmosios Misiūnų kaimo trobos, išgirdo arklių prunkštimą. Tai buvo klojimas, o prie jo molio jauja.

— Ar nereiktų apsižiūrėti, kaip toje jaujoje atrodo? — pasiūlė Diržys. Vietoje atsakymo Trinkūnas padėjo ant durtuvo telefono laidą ir jį pertraukė. Kitą vielą pertraukė Gražutis. Po to Trinkūnas drąsiais žingsniais priėjo prie klojimo durų ir jas atidarė. Klojime degė maža lemputė. Prie jos sėdėjo budėtojas, kuris, durims sugirgždėjus, tuojau pašoko ir paklausė:

— Kas čia?

— O ką, ar nemiegi? — Rusiškai paklausė Trinkūnas.

— Nemiegu. — Lyg nenoromis atsakė paklaustasis, įtartinais žiūrėdamas į pasirodžiusįjį. Paskui jis paklausė:

— Ko atėjai?

— Tave pakeisti. Gali eiti miegoti. — Neišeidamas į šviesą, tarė Trinkūnas, bet matydamas, kad budinčiojo akyse pradeda kilti kažin koks įtarimas, vienu šuoliu prišoko prie jo ir tokia jėga trenkė į budėtojo galvą, kad šis nė nespėjęs surinkti, krito negyvas. Arkliai suprunkštė, neramiai trypdami, lyg pasibaisėdami tuo netikėtu užpuolimu. Trinkūnas atsisuko pašaukti draugus, bet jie jau buvo klojime. Nukautą budėtoją jie nutempė į tamsiausią klojimo kampą, iš kurio atidžiai klausėsi, ar nėra klojime dar ko nors. Klojime buvo penki arkliai ir trys sunkiųjų kulkosvaidžių vežimėliai. Bet nė viename vežimėlyje nebuvo kulkosvaidžio. Šovinių dėžės buvo lengvos, matyt, tuščios. Pilnosios turėjo būti kur nors kitur paslėptos. Šis atsargumas labai nepatiko Trinkūnui ir jo draugams. Kiekvienas jų pagalvojo: kaip būtų buvę gerai, jeigu čia būtų atradę sukiuosius kulkosvaidžius ir pilnas šovinių dėžes. Tada tą klojimą gal jie būtų pavertę į nepaimamą tvirtovę bolševikų pozicijos viduryje.

Staiga Gražutis išgirdo pirmą šūvį iš Barvainių kaimo pusės.

— Mūsiškiai pradėjo pulti!

Ir "Trys velniai" tik dabar pastebėjo, kad jau ima brėkšti. Bet nespėjo jie apie tai pagalvoti, kai kažin kas pravėrė jaujos duris. Jie susigūžė už vežimėlių. Iš jaujos išėjo žiovaudamas kareivis. Nieko neįtardamas ir nepastebėdamas, jis perėjo klojimą ir sustojo tuojau už durų savais reikalais. Tuo metu pasigirdo tankesnis šaudymas. Priešo kareivis, kaip įgeltas, išlėkė iš klojimo, pasiklausė, ir tuojau grįžęs sušuko:

— Budėtojai, budėtojai, po velnių!..

— Ko rėkauji? — Paklausė jį Trinkūnas, stengdamasis atsakyti mieguistu balsu.

Tada šis, iš jaujos savais reikalais išėjęs bolševikas, prišoko prie tariamojo budėtojo, norė-

damas jam kažin ką nepaprasto pasakyti, bet čia pat Diržio durtuvas prieš jį sublizgėjo.

Tuo laiku Gražutis prišoko prie jaujos durų, atplėšė jas, ir iš karto metęs į vidų dvi granatas, vėl užtrenkė duris. Kol viduje esą spėjo prišokti prie durų, Gražutis užsklendė jas. Granatos sprogo, sukeldamos riksmą ir sužeistųjų vai-tojimus. Jaujos duris ėmė daužyti baimės pagauti bolševikai.

— Ant arklių! — Sukomandavo saviesiems Trinkūnas. Ir “Trys velniai” kaip viesulas išskrido iš klojimo, nes arkliai buvo išsigandę pašonėje sprogstančių granatų ir patys visomis savo raumenų jėgomis veržėsi ištrūkti.

Lauke buvo tiek prašvitę, kad nuo klojimo galėjai išžiūrėti gyvenamąsias trobas. Į jų pusę ir nukreipė “Trys velniai” juos nešančių arklių žingsnius. Jie skrido vienas paskui kitą, ir arklių

“Trys velniai”, kaip viesulas išskrido ant arklių...

pasagų dundėjimas drebino žemę. Tvirtai prigulę prie arklių, kairėje rankoje laikydami šautuvus ir arklio pavadžius, o dešinėse spausdami granatas, jie įlėkė į pirmąjį kiemą. Prie trobos durų, šūvių pažadinti, neramiai dairėsi keletas vienmarškinių bolševikų. Jie dar nespėjo susivokti, kas čia dedasi ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji raitininkai. Buvo dar tamsu, kad jojančiųjų nei veidų, nei uniformos negalėjo išžiūrėti. Manydami, kad savieji, jie sušuko:

— Ei, kur jūs?! Kas atsitiko?! Kas ten šaudo?!

— Nieko neatsitiko! — Pralėkdamas sušuko jiems Trinkūnas, nežymiai numesdamas jiems granatą. Ir vos tik spėjo “Trys velniai” atsidurti ant kelio, kai jų numestosios granatos sprogo. Jie pasiutusia zovada nulėkė išilgai kaimą. Jų laimei kaimo galas buvo netoli. Jau švytravo tušti laukai aštrioms Trinkūno akims, kai ant kelio iš visų kiemų ėmė bėgti šūvių ir riksmo pa-

žadinti bolševikai. Jie buvo labai sumišę ir nesu-vokė kas daryti. Skambėjo įvairios komandos, kurių tame sąmyšyje niekas nenorėjo klausyti. Niekas nesusivokė, kas atsitiko, ir komandos bu-vo nevienodos.

— Užpuolimas! Prie ginklų!

— Ramiau! Nekelti triukšmo! Nebėgioti! Nieko nėra!

Bet prunkščiančių arklių isiutęs lėkimas ir “Trijų velnių” keliose vietose paleistos granatos greitai įtikino ir šalčiausiai galvojančius, kad jie yra netikėtai užpulti. Visi griebė ginklus ir veržėsi į gatvę, nežinodami kas veikti. Viršinin-kai rėkavo, norėjo sutvarkyti, susivokti, bet tai buvo ne taip lengva, nes daugelis iš biamės dre-bėjo ir negirdėjo savo viršininkų komandų. Ir “Trys velniai” ja ubuvo per gerą varsną nuo Misiūnų kaimo, kai bolševikai ėmė šiek tiek ap-rimti ir tvarkytis.

Į bataliono vado kiemą lėkė trys raiti bolše-vikai. Jie buvo tie patys, kuriems pasisekė pir-miesiems ištrūkti iš tos nakties kruvinų skerdy-nių, iš Tarvydo rankų. Jie trumpai apsakė ba-taliono vadui kas atsitiko:

— Netikėtai užpuolimas! Visa priešakinė sauga žuvo! Tarp priešakinių dalinių ir bran-duolio nieko nesutikome. Matyt, užpuolimas bu-vo iš Barvainių pusės. Priešo jėgos nežinomos. Jei jie puls toliau, tai tuojau bus čia!

— Gintis! Į pozicijas! — Įsakė bolševikų bataliono vadas.

Neilgai trukus Misiūnų kaimo pakluonėse, vykdydamos bataliono vado įsakymą, išsipylė ginkluotų bolševikų vilnys. Per tas vilnis ėjo keistas nerimas. Kiekvienas kareivis žinojo, kad jaujoje, kur buvo sunkiųjų kulkosvaidžių sky-rius ir kurioje buvo sunešti sunkieji kulkosvai-džiai, ten liko nukauti penki jų draugai ir apga-dinti kulkosvaidžiai.

Toji žinia kėlė baimę ir nerimą priešo ka-reiviams. Atrodė, kad kiekvienu momentu gali atsiversti žemė, o iš jos išlįsti Lietuvos kareivis, tėkšti į akis sprogstančią granatą ir vėl pasi-slėpti žemėje. Nes viskas, ką vienas kitam pasa-kojo apie tos nakties užpuolimą, buvo labai pa-našu į tai, prieš ką paprastas kareivis yra bėjė-gis kovoti. Kruvina jaujos tragedija ir priešaki-nių dalinių žuvimas kėlė bolševikų tarpe baimę ir nerimą. Kareivių akyse vaidenosi nematomos, juos naikinančios jėgos. Į jų širdis skverbėsi be-jėgiškumas ir noras greičia ubėgti iš tos pra-keiktos žemės.

Bet bataliono vadas buvo kitoks, negu jo kareiviai. Jis apytikriai iš karto susivokė, kad priešas turi būti neperdaug stiprus, jei sugebėjo taip slapčiomis priartėti iki jo saugos dalinių. O be to, bataliono vadui buvo gerai žinoma, kad jei tokiu momentu, kai visi kareiviai yra netekę pusiausvyros, jis duos įsakymą trauktis, tai atsi-traukimas gali virsti masiniu, netvarkingu bėgi-mu. Todėl nesvyruodamas įsakė gintis.

(Seka pabaiga)

SUSTOJUSIOS ŠIRDYS IR PALAUŽTI ARŲ SPARNAI

Bal. Branzdžionis, Chicago, Ill.

Diena iš dienos mus pasiekia žinios, kad lietuviškos širdys nustoja plakusios ne savo žemėj, toli už jūrų-marių. Tėvynėj gėstančių partizanų išgyvenimus ir jų aukas negalime paminti, nes jokios žinios bolševiko ranka nepraleidžia, todėl tenka "Karyje" liesti tik laisvam pasaulyje užgesusius mūsų brangius Lietuvos karius, lygiai taip pat ir Amerikos lietuvius karius.

Štai mūsų galvos nulinksta laidojant Toronte, Kanadoj, lietuvių karių Igną Giedraitį, kuris ilgą laiką tarnavo kanadiečių kariuomenės rezerve Toronte. Jis per Port York atidarymo iškilmes nuo širdies smūgio krito rikiuotėje. Kanadiečiai kariai šermenų procesijoje, laidotuvėse gausiai dalyvavo nuo eilinio iki pulkininko. Igno karstą puošė vėliava ir gausūs vainikai, jo paskutiniam atminimui po gedulingo maršo ir šuvių salvės kiekvienas karys individualiu susikauptimu pagerbė netikėtai kritusį savo draugą. — Tame pačiame Toronte atsiskyrė su šiuo pasauliu ir Lietuvos kariuomenės kapit. Mikailos žmona Antanina. Ji mirė nuo baisios vėžio ligos. Liko kap. Mikaila su 8 m. dukrele Onute. Toronte mirties piūtis palietė ir Lietuvoj buvusį policijos nuovados viršininką Petrą Graičiūną, vos 46 metų amžiaus. Viršininko pareigose buvo Kupiškysje, Krekenavoj, Vilkavišky ir Ašmenoj. Bolševikai 1940 m. jį norėjo pagauti, — neradę namuose, ištrėmė jo sergantį tėvą, motiną ir brolių į Sibirą. Veļionis dirbo Easton Co. Ltd. Toronte, turėjo operaciją, ir š. m. birž. 13 d. nepagelbėtas mirė.

Exeter, Pa., gyv. 1127 Wyoming Ave., nelaimingai žuvo antrojo pasaulinio karo veteranas Edvardas Petrus. Mirtis įvyko Glen Alden anglies kompanijos kasykloje. Palaidotas birž. 26 d. Pittstono šv. Kazimiero par. kapinėse su kariškėmis apeigomis.

Visiems čia paminėtiems atiduodam pagarbą, o likusioms jų šeimoms reiškiam gilią užuojautą. Tebūna lengva laisva pasaulio žemė Lietuvos kariams, kuire nebeišvydo savos žemės žaliųjų laukų ir kryžių nusėtos šalies!..

Karių išvykimai ir pavyzdingos lietuvių šeimos.

Iš mūsų senesniųjų lietuvių kartos nemaža sūnų tarnauja JAV armijose. Čia tenka paminėti žymaus visuomenininko ir "Garso" redaktoriaus p. Mato Zujaus du sūnus — Kazį ir Matą. Ser. Matas Zujus jau septyni metai vilki kario uniformą ir trys metai neša tarnybą Graikijoje. Apie Kalėdas tikisi grįžti į JAV ir gauti naują paskyrimą. Kazys paskirtas į Austriją ir su kariuomenės daliniu išvyksta. Pvt. Alfonsas Vitkauskas iš Worcester, Mas., atlikęs pagrindinį apmokymą kariškoje stovykloje Pickett, Va., išvyksta į Tolimuosius Rytus. Į Camp McCoy, Wis., kasmet susirenka karo veteranai pratyboms. Jie čia praktikuojasi 15 dienų, susipažįsta su naujais ginklais bei kariniais pabūklais. Pratyboms yra pašaukti ir du lietuviai iš Chicagos: adv. Vasell ir K. Deveikis. Racine, Wis., gražiai buvo išlydėtas kariuomenės savanoris Reimondas Kasparaitis. Tėvų būte įvyko išleistuvės, kur choristai įteikė dovanų

Šiaurės Chicagoje gyvena Kuprevičių šeima. Tėvas miręs, liko tik sūnus su motina. Sūnus Vytautas tarnavo JAV kariuomenėj II Pasaulinio karo metu, dalyvavo užjūrio daliniuose. Ši šeima, matyti, skaito lietuvišką spaudą, reikia tikėtis, kad ir "Kario" nepamirš, pasikvies į namus. Edvardas Rudis iš Chicagos esas Vokietijoje, JAV armijoje, įkalbėjo savo šeimai laiško turinį ir plokšteles. Šeima džiaugiasi girdėdama savo mylimo nario balsą. Petras Sodeika iš Cicero, Il., prieš tris metus atvykęs iš tremties, dabar tarnauja JAV armijoje, buvo parvykęs į namus pas tėvelius. Leit. Albertas Kižis gavo atostogų, sugrįžęs su transporto lėktuvais iš Europos. Leitenantas Albertas yra kilęs iš Point Breeze, Harvev's Lake, Pa. Visą tarnybą neša lėktuvų gabenimo laive; karini lavinimą išėjo Newport, R. I. Paulius Žukas iš Cambridge, Mass., tarnauja karo laivyne Broklyne, labai domisi lietuviška spauda, apilankė "Darbininko" spaustuvę. Leit. A. Mačiulevičius buvo parvykęs į Detroitą aplankyti žmonos ir artimųjų. Albinas Pusdešris, JAV karys, parvyko į Detroitą ir iš čia

CPL. ALGIS TALLAT-KELPŠA, tarnaujās JAV 351 pėst. pulke, kuris įeina į United States Troops (TRUST) rinktinę, reziduojančią Triesto mieste, Europoje.

išvyko į Kaliforniją. A. Želvis, "Vienybės" bendradarbis, šiuo metu tarnauja armijoje, apsilankė Vienybės redakcijoje. Clevelande pas tėvus apsilankė sūnus Stanley Boris, jam buvo įteiktas L. Vyčių Vytauto ordinas. Aleksandro Mickevičiaus du sūnūs dabar tarnauja JAV kariuomenėj. Nors tėvai buvo iki šiol V. Voiketijoje, bet paskutiniu laiku iš jos jau išvyko į New Yorką. Vygantas Petravičius, baigęs karinę tarnybą JAV armijoje, laimingai išbuvęs Korėjos fronte, apsisistojė pas tėvelį Kenoshoj, Wis., ir jau sukūrė šeimą.

Arai palaužtais sparnais.

Mes turime daug gerų Lietuvos lakūnų, visur išblaškytų. Gerai žinomas J. Pyragius dabar esas Australijoje, užsiima sklandymo mokymu, ilgisi savo Tėvynės žydrosios padangės, kartais iškyla ir Australijos plačiose erdvėse. Kitas Lietuvos aviac. karininkas plk. ltn. L. Peseckas šiuo laiku gyvena Detroitte ir čia rūpinasi dalyvauti aviacijos tarptautinėje šventėje. Pl. ltn. Peseckas mūsų spaudoje pasisakė keletą išgyvenimų, prisiminimu apie Darių ir Girėną ir apie ANBO reikšmę Lietuvai. Šios keturios raidės reiškia: "Aš Noriu Būti Ore" ir konstruktoriaus Gustaičio bei jo žmonos pirmosios vardų raidės. Žinome, kad ANBO lėktuvai buvo kur kas geresni už vokiečių. Visa Lietuvos aviacija pateko rusams, kurie išdraskė lėktuvus, sandėlius ir išsigabeno sau.

Kariai kuria šeimas.

Nors kariai ir nepastoviai gyvena, bet kuria šeimas. Ilgas valandas ilgisi vieni kitų, retai kada gali pasimatyti. Daug laiškų prirašoma savo artimiesiems. Karių šeimos gauna atitinkamą aprūpinimą. Štai tenka pasveikinti Patricia Šaltimieraitę iš Brighton Park, Chicago, susižiedavusią su Jonu Kainiu, kuris tarnauja JAV kariuomenėje. Irena Plepytė, tremtinė, Mykolo Plepio duktė, sukūrė šeimyninį gyvenimą su Korėjos karo veteranu Peliachowsky. Alfonso Brazinsko ir Juozefos Cibulskytės jungtuvės įvyko Chicagoje, o po jų išvyko jaunas atgal į karo tarnybą Californijon. Bayonne, N. J., Vytautas Kavolis susituokė su Ruth Sedvydis. Vytautas buvo Korėjoje parašiutininkų dalinyje, baigęs tarnauti dabar sau linksmai gyvena civilinį gyvenimą. Pranas Drabavičius, kuris tarnavo JAV armijoje, grįžo į Bostoną ir vedė Albertą Geiser. Visiems tenka palinkėti sėkmės gyvenime ir tegu lietuviškas žodis jųjų šeimas lanko, tegu papuošia likusių žmonių, vaikų, tėvelių stalus "Karys", kuris savo puslapiuos duoda daug žinių ir pasiskaitymų apie kovas, karių vargus ir darbus.

ŠAUNIOS KARIO VYTAUTO ALKSNINIO SUTIKTUVĖS

Didžiojo New Yorko priemiestyje Maspeth gyvenanti Alksninių šeima rugpiūčio pirmoj pusėj sulaukė grįžusį iš JAV kariuomenės sūnų Vytautą Alksninį. Kadangi jis per visą apie dviejų metų tarnybos laiką nebuvo lankęsis atostogų, tai suprantamas tėvų džiaugsmas, sulaukus gerą nuotaiką ir sveiko sūnaus, nes Vytautas išties paskutiniuosius tarnybos metus išbuvo arti pavojų Korėjoje.

Lietuvos kariuomenės kapitono Vaclovo Alksninio šeima, tuo džiaugsmu norėdama pasidalyti su savo giminėmis, bičiuliais, pažįstamais ir bendradarbiais, š. m. rugpiūčio 15 d. suruošė šaunias grįžusio sūnaus Vytauto sutiktuvės, Alksninių gražioj rezidencijoj ta proga dalyvavo apie 130 svečių. Nors ir didelis skaičius dalyvių, vaišingų ir malonių šeiminių jaukioj buveinėj jautėsi nuotaikingai. Į pobūvio pabaigą, artėjant vidūnakčiui, Alksninių kaimynui J. Sodaičiui vadovaujant, buvo pasakyta eilė kalbų, kuriose buvo pabrėžta Alksninių, o kartu ir visų kitų tremtinių, vargo kelias, prieš savo norą apleidus raudonųjų pavergtą tėvynę.

(dp)

Melbourne, Australijoje, susibūrę lietuviai kariai įsteigė L. S. Ramovės skyrių. Čia matome grupę ramovėnų pirmojo jų pobūvio metu 1953. VIII. 9. Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę sėdi: Paškevičius, Vingis, Kuncaitis, Kungys, Janulaitis, Seliokas.

Foto N. Butkūno

Chicagos skautų "Neringa" stovyklos skautai ir svečiai užkandžiauja. Stovyklavimas prasidėjo birželio 27 d. ir baigėsi liepos 11 d. Lakeside Resort, Pewaukee, Wisc. Dalyvavo apie 100 skautų. Vadovavo pskt. E. Zabarskas. Stovykloje lankėsi daug lietuvių svečių, amerikiečių skautų vadovai ir žurnalistai.

KARINĖS IR KITOKIOS ŽINIOS

NAUJI "NAVY" AERODROMAI

"Navy" yra pusiauakelėje, įrengdama naujus, tobulus aerodromus abipus JAV kontinento šiose svarbiose vietose: Brunswick, Maine; Oceana, Va.; Cherry Point, N. C.; Cecil Field, Fla.; Miramar, El Toro ir Moffett Field, Calif., ir Whidbey, Wash.

BEDOJE

Aukštieji JAV pareigūnai ir Amerikos spauda šito įvykio atitinkamai neįvertino, bet beveik tikra, kad Suomija galinti atsirasti už "Geležinės Uždangos". Šio krašto ekonominiai sunkumai esą tokie rimti, kad kai kurie Suomijos gyvenimo vidaus stebėtojai šią padėtį labai neigiamai vertina. Visiems žinoma, kad Suomija yra viso laisvojo demokratinio pasaulio pats šiaurinis ramstis.

SUSITARĖ SU ISPANIJA

Vašingtono politikos vairuotojai yra nepaprastai patenkinti, kad jiems pavyko susitarti su Ispanija dėl oro ir laivyno bazių kaip tik tuo momentu, kai sušlubavo NATO kraštų gynybos planai. Šio meto Italijos ir Prancūzijos vyriausybių silpnybės ir nepastovumas verčia JAV planuotojus, iš esmės remti tik Britaniją, šiaurės Afrikos bazėmis, Ispanija, Graikija ir Turkija. Galima laukti, kad Vašingtonas įspės kitus kraštus, jog tuo atveju, jeigu jie nepateiks stiprius prieš Sov. S-gą priešingimosi įrodymus, paramos dalis galinti būti nukreipta ryžtingiems sąjungininkams.

PATOBULINTI RAUDONŲJŲ LAIVAI

"Navy" šiek tiek susirūpinusi gaunamais pranešimais, kad keli sovietų kreiseriai buvę perdirbti į lėktuvnešius. Keli toki laivai buvę pastebėti netoli Sachalino salos, bet ant jų nebuvo lėktuvų. Pagal kitą teoriją šie laivai yra skiriami vairuojamiems sviediniams priešlėktuviniai apsaugai.

TIKRAI TOBULAS NARDLAIVIS

"Navy" šiuo metu rengia planus trečiajam atominiam super-nardlaiviui, didžiausiam ligi šiol pastatytam po vandeniu plaukiojančiam laivui. Jis bus 6,000 to. tūrio, t.y. dvigubai didesnis, negu Nautikus, pirmasis JAV atominis nardlavis, ir ketvertą kartų didesnis už II-jo

Pasaulinio karo metu naudotus nardlavius. Šis laivas turės sensacinį 35 jūrmylių greitį po vandeniu ir daug greitesnis už šių laikų laivus naikintojus. Pagal dabartinius brėžinius šis laivas veš vairuojamus sviedinius su atomineis užtaisais ir greitesnius už garsą sprausminio tipo hidroplanus.

SUSIRŪPINIMAS VANDENILIO BOMBA

Šių metų NATO rudens manevruose kai kurių valstybių specialios paskirties vienetai dar labiau tobulinsis, kaip suteikti pirmąją pagėbą, nukentėjusiems nuo vandenilio bombų.

NENORI INFORMUOTI

Nė oro nė jūrų laivynas nemėgsta pranešti visuomenei, kiek šios ginklų rūšys nustoja lakūnų per įvairias katastrofas. Tačiau šiek tiek paslaptį išsina į paviršiu, kai aviacijos jėgų vadovybė kreipiasi į Kongresą, prašydama įvairių piniginių priedų už nepaprastai pavojingą tarnybą. Pagal turimas žinias vien "Navy" ne kovos lauke nelaimėse per paskutinius 10-tį metų yra netekusi apie 12,000 pilotų ir kito skraidančio personalo vyrų. Vienas iš keturių "Navy" pilotų miršta, prieš baigdamas 20-ties metų tarnybą.

NAUJI VAIRUOJAMIEJI SVIEDINIAI

Netrukus visuomenę pasieks žinios apie 1000-ties mylių spinduliu

vykdomus naujus vairuojamų sviedinių bandymus Bahamas salose. Kontroliniai punktai yra ant salų grandinės tarpe Cocoa, Fla. ir Puerto Rico. Karo Aviacija čia bandysianti naujus, dar visuomenei nežinomus, vairuojamus sviedinius.

GERAS BIZNIS

Indija iš Prancūzijos nupirko 71 persenusio Ouragan tipo sprausminį lėktuvą naikintoją. Indijai kiekvienas lėktuvas kainavęs po 56,000 dol. daugiau, negu naujais britų pastatyti Vampire tipo naikintojai.

ARČIAU PRIE INDO-KINIJOS

Raudonoji Kinija stato kitą geležinkelį, kuris priartins 1,000 mylių Rusiją arčiau prie Indo-Kinijos sienų.

ATSTATYS MAO?

Pagal Kinijos vidaus stebėtojus esą beveik tikra, kad Sovietai gali pabandyti išspirti iš vadovaujamos pozicijos Mao Tse-tungą ir į jo kėdę įsodinti dabartinį premjerą ir užs. reikalų ministrą Chou En-lai. Esą liberališka Mao politika ūkininkų atžvilgiu ir jo augęs interesas prekiauti su Vakarais labai nepatinka Kremliui.

VILIOJA TITO

Naujasis Sovietų ambasadorius Biegrade Vasili Valikovas įkalbinėja Tito, kad santyčiai tuč tuojau subujosią tarp Tito ir Malenkovo, jeigu tik Tito atsisakysias Balkanų gynimosi pakto. Kol kas Tito nesiduoda suviliojamas.

JAV rinktinės, reziduojančios pagarsėjusiame Triesto mieste, Europoje, vienas batalijonas parade. Čia tarnauja ir trys lietuviai: cpl. Algis Tallat-Kelpša, pfc. Jonas Bliūdžius ir pfc. Ramualdas Puzonas.

RADARO LAIVAI

Laivynas išobulino naują su radaro įrankiais patruliuojančių pakrančių laivų sistemą, kuri pajėgi susekti prieš nardlaivius ir lėktuvus.

IŠTOBULINTOS TORPEDOS

Laivynas pagaliau pasiekė tai, kad panaikino burbulo iškilimą į vandens paviršių, kai būdavo iššaukama torpeda. Praktiškai šis burbulas priešui galėdavo išduoti, kad nardlaivis iššovė torpedą. Šiuo metu vietoj anksčiau naudojamo suspausto oro gaiduko yra šaukama hidrauliniu principu, kuris nereikalingas suspausto oro.

LAIVYNAS SENSTA

Navy admiralai tvirtina, kad JAV Karo Laivynas bus visiškai pasenęs 1965 metais. Tik kai kurie 1945 m. statytieji laivai dar bus galima naudoti laivyno tarnybai.

PLATUS NUOMONIŲ SKIRTUMAS

Atrodo, kad Armija ir Air Force visai nesutaria dėl to, kiek stiprios esančios JAV gynybos priemonės prieš galimus SSSR bombonešių puolimus. Air Force samprotauja, kad geriausiu atveju visa JAV gynybos sistema galinti sunaikinti apie 60% puolančiųjų bombonešių. Tuo tarpu išėjęs iš savo pareigų JAV Armijos Štabo V-kas gen. J. Lawton Collins Kongrese teigė, kad jeigu bus imtasi tinkamų priemonių, tad "keletas, o gal nei vienas" puolančiųjų lėktuvų negalės praslysti pro JAV gynybą. Į šias "atitinkamas priemones" įeity: Armijos priešlėktuviniai vairuojamieji sviediniai "NIKE", priešlėktuviniai pabūklai, žinomi vardu "Dangaus šlavėjai — Skysweeper", plus visa Air Force lėktuvų naikintojų galybė.

KARINĖS ORGANIZACIJOS...

(Atkelta iš 166 psl.)

ta pirmą kartą, kai civilinė administracija nukalė karo ginklą ir jį perdavė į karo vadų rankas. Louvois sukūrė tiekimo sandėlių sistemą, reformavo artileriją ir inžineriją. Iš jo laikų kilo modernūs inspekcijų metodas.

Kitas, pasireiškęs visose karinėse srityse, prancūzų genijus buvo Carnot. Sakoma, kad jo laikais prancūzų kareivis buvo maitinamas, rengiamas ir ginkluojamas geriau, negu bet kur prieš tai. Napoleonas, paveldėjęs puikią Carnot tiekimo sistemą, nedaug ką turėjo joje pagerinti.

Kadangi Napoleonas pats kurdavo karo planus ir operacijas, todėl jų vykdymui jis suorganizavo vyriausią vadovietę iš raštinės štabo, kautynių štabo ir ryšių štabo. Jis skyrė "maison", kurį sudarė grupė jo betarpių padėjėjų žvalgybai, topografijai ir įsakymų parengimui ir imperatoriškos vadovietės štabo, kuris paruošdavo įsakymus ne taktiškoms judėsiams, vykdė žemėlapių tiekimą daliniams, prižiūrėjo artileriją, inžinerijos veiklą ir karo policiją.

Wellingtone vyriausią vadovietę sudarė generalinis adjutantas, atsakingas už raportus, korespondenciją, drausmę ir įsakymus, generalinis quartermasteris, atsakingas už transportą, aprūpinimą ir patalpinimą, medicinos, maitinimo, išmokėjimų, sandėlių departamentai, komisariatas, viršininkai atskirų korpusų: artilerijos, inžinerijos, kavalerijos, maršalas provostas ir vadai.

Prūsijai teliko tik sukristalizuoti būdingus modernios karinės organizacijos elementus. 1803 metais Massenbach, tuo metu būdamas gen. ltn. quartermasteris, davė pradžią generaliniam štabui. Jį sekė Scharnhorstas, kuris po Jencos atgaivino Prūsų armiją, sukonsolidavo generalinį štabą ir sukūrė karo ministeriją, tuo duodamas Prūsijai ir iš viso karinei organizacijai modernią formą. "Kaip Prancūzija ir Napoleonas yra modernios strategijos ir taktikos tėvai, taip Prūsija ir Scharnhorstas yra modernios karinės organizacijos tėvai".

Jūrinių pajėgų organizacijos duomenų esama mažiau ir tie patys daug neprisidėjo prie sausumos pajėgų naudojimų metodų. Sakoma, kad jau romėnai, skirdami jūrinius įgaliotinius, davė pradžią "admiralitetai" maždaug 4 amž. prie Kristų. Uždokumentuotas jūrinės organizacijos aktas yra Henriko VIII įsteigta pirmoji centrinė karo laivyno įstaiga Anglijoje, sudaryta iš admiraliteto ir laivyno tarybos. 1832 m. dvilypė kontrolės sistema buvo suvienyta, sudarant admiraliteto tarybą iš karo laivyno prižiūrėtojo, generalinio sandėlininko, maitinimo kontrolieriaus, generalinio medicinos direktoriaus ir generalinio buhalterio. Tačiau kaip pirmoji sistema buvo neveiksminga tiekimo atžvilgiu, taip antroji, suvienyta, buvo neveiksminga vadovavimo atžvilgiu. Reikėjo dviejų karų, kad tuo įsitikinti ir tik Pirmojo Pasaulinio Karo metu pirmasis jūrų lordas tampa karo laivyno štabo viršininku. Tuo admiraliteto štabo veiksmams buvo atskirti nuo tiekimo.

Z. R.

(Bus daugiau)

DIDŽIOSIOS IŠVAKARĖS

(Atkelta iš 164 psl.)

— Gaidukai kė... Gaidukai kė... (suprask, jau ir ji atsikėlė)... — dainuojančiai prabilo savo rytmetinę dainelę už sienos nubudusi pati mažiausioji...

Mūsų namus vėl užtvino įprastinė šeimyninė šiluma. Nors tuose namuose dabar buvo visa taip skaudžiai kartu ir liūdna... Tačiau mane apėmęs siaubas buvo jau išnykęs ir nutolęs, lyg koks blogas, baurus sapnas...

Birželio sausros nudegintą žemę apie vidurdienį kiek suvilgė sodrus lietus. Kai traukinys mane jau nešė į šiaurę, kai Vilnius ir jo priemiesčiai buvo pasilikę už keleto kilometrų, — pro langą išvydau nepaprastą paveikslą. Miškelių ir kalvų puikiuose rėmuose ragiedrėjusio dangaus mėlynės fone, žaliuojantis Gedimino kalnas su pilimi iškilo man prieš akis nuostabiai žaviu didingumu; lyg senas, man dar nematytas, garsaus dailininko paveikslas...

Gailiai suspindusi popiečio saulė neužmatomaj žaliuojančioj platybėje rūpestingai rankiojo lietaus išbarstytas ašaras. Tačiau ji nepajėgė nudžiovinti kruvinių ašarų raudančios Lietuvos žmonių milijonams...

Po valandėlės aną nuostabųjį vaizdą užstojo staiga šoktelėjusios pakelės aukštumos. Čia aš prisiminiau vieną satirinį savo eilėrašį, kurį tą dieną atšargumo dėliai sunaikinau Vilniuje, prieš atsiveikindamas savo šeimą (Dabar aš teprisimenu tik vieną jo posmelį).

"Išniekinta tėvynė
prie kančių kryžiaus klūpo.
Gedimino tvirtovėj
raudoni autai supas..."

Traukinys vis didėjančiu greičiu rieda į priekį. Įsitaisau vienoje pustūštėje kupe. Nuotaika tokia, lyg kas spygliuota viela būtų apraizgęs mano širdį. Jau toli, Vilniuje, pasilikusių vaikučių ir žmonos bučiniai dar tebebuvo neišblėšę mano skruostuose ir lūpose... Ypač to mažiausiojo žvirbliuko — Gražinutės...

Kaip ir kitais sunkiausiais momentais, taip ir šios dienos skurdžią atsiveikinimo valandą, mano žmona laikėsi šaltai, raminančiai, stačiai didvyriškai. O juk padėtis buvo baisi: ji išleido mane į nežinią, ji pasilikė viena su trimis mažamečiais vaikais dideliame mieste, įvairiomis pogrindžio jėgomis, nau-

jo karo išvakarėse; pagaliau... ji ir savyje pasiliko ne viena — tik ką pradėjusi laukti... jau ketvirtosios savo kraujo ir kaulo atžalos...

Naujas desperacijos potvynis buvo bepradedęs apsemti mano sąmonę. Tiktai kaikurie pasikeitimai artimiausioje aplinkumoje ir tiesioginės grėsmės jausmas išblaškė mano rūškanas mintis ir tolimesnę vienišo kelionę nukreipė kita linkme.

Traukinio koridoriuje, prie lango, prieš pat mano divizijos, kaimyninio šaulių pulko, sanitarijos puskarininkas su žmona. Ji pati lydėjo savo vyrą poligonan. Jos akys nesulaikomai plūdo ašaromis. Malonus, apskritas brunetės veidas atrodė lyg papurtęs, vietomis savotiškai šlakuotas. Jos dailią figūrą sunkino jau pribrendęs vaisius, kuris diena po dienos turėjo išvysti šį niekingą, siaubo apimtą mūsų pasaulį...

Grįžtelėjęs kupe pusėn ir pamatęs mane, puskarininkis pasisveikino. Aš pakilau nuo suolo ir priėjau prie jūdvių. Vienas antrą gerai suprasdami, pasikeitėme keletu šabloninių sakinių apie "gerai" praleistas atostogas, apie orą...

Jau po keleto minučių koridoriu mi pro mus, nei iš šio nei iš to, pradėjo "pasivaikštinėjimą" staiga atsiradęs mėlynkepuris NKVD vyras, vyresniojo politruko ženklais, pilnoj "kautynių" aprangoj. Jo rusiškų batų aulai priminė seną, visai susiraukšlėjusią "armošką", jo žemėlapiinė buvo nukabusi žemiau kelių, o jo naganas pūpsojo ant nudribusio pilvo pačio vidurio. Nosis buvo kablės formos, o tamsūs plaukai ir veido spalva labai priminė čigoną-arkliavagį.

Mano pasikalbėjimas su puskarininku buvo labai trumpas. Grįžęs savo vieton, visa savo esybe pajutau demoklo kardą virš savo ir visų ginklo draugų galvos.

(Toliau eina—Smingamieji bombonešiai viršum Vilniaus).

D Ė M E S I O!!!

Brooklyne ir artimose apylinkėse gyveną KARIO skaitytojai prašomi išidėmėti, kad uolus KARIO prenumeratorius A. S. Snirpūnas savo

KIRPYKLĄ

perkėlė iš Grand St. į 468 Lorimer St., Brooklyn 11, N. Y. Vadovaudamiesi principu savi pas savus, visi naudokimės šios kirpyklos malonių patarnavimu.

K A R Y S

KAIP VALSTYBĖS DEPARTMENTAS SEKA VIEŠĄJĄ OPINIĄ

Valstybės Departmentas turi tam tikrą sistemą, kuria patiria amerikiečių viešąją nuomonę užsienio politikos reikalais. Kodėl taip daroma ir kaip, neseniai papasakojo savo pranešime Departmento Viešųjų Reikalų skyriaus vedėjas H. S. Foster.

Departmentui svarbi eilinių amerikiečių nuomonė, nes demokratijoje valdomosi formoje be viešosios opinijos pritarimo negali pasisekti jokia, vietinė ar užsienio, politika. Laikoma, jog tinkamiausias būdas yra surenkiti pasisekimus spaudoje, per radiją ir televiziją, susirinkimuose ir t.t.

Taip pat atkreipiamas dėmesys organizacijų, draugijų ir susirinkimų rezoliucijoms, kuriomis pasiskaitoma dėl Amerikos užsienio politikos.

Viešosios Nuomonės Tyrinėjimo Agentūros dažnai savo klausimuose įterpia užsienių politiką liečiančius klausimus. Paskiri asmenys Amerikoje labai dažnai rašo laiškus Valstybės Departmento Valdytojui arba net pačiam Prezidentui, išreiškdami savo nuomonę vienais ar kitais užsienių politikos klausimais. Apie įvairiausius susirinkimus informuoja departmento pareigūnai, juose dalyvavę ir susidarę vaizdą apie viešosios opinijos nuotaikas. Visa tai yra rūpestingai diena iš dienos, savaitė iš savaitės sekama skyriuje, kuriam šis darbas yra pavestas.

Valstybės Departmentas palaiko glaudžius ryšius su organizacijomis, kurios arčiau domisi užsienių politikos probleomomis. Jų atstovai periodiškai kviečiami Washingtonan ir su jais konferuoja ne tik augštesni pareigūnai, bet ir pats Valstybės sekretorius. Jų metu jiems sudaroma proga pareikšti organizacijos vardu ir savo nuomones.

Mr. Foster nurodė, jog dauguma atvėjų viešoji opinija visad turi vienodą nusistatymą šiais pagrindi-

niais klausimais. JAV-bės privalo visomis išgalėmis remti Jungtines Tautas. Tačiau visame krašte trokštama, kad JAV savo ruožtu aktyviau pasireikštų pasaulio politikoje. Abiejuose partijose ir visame krašte tebėra stipri mažuma su aiškiomis "izoliacionistinėmis" tendencijomis.

Šalia viešosios opinijos naudojamasi visais kitais būdais, patariančiais kaip geriausiai užtikrinti pasaulyje taiką ir JAV gerovę. Ekspertams pavedamos studijos ištyrinėti, kiek europiečiai gali apsiginkluoti be JAV pagalbos, nesugriaudami savo ūkinės sistemos? Kiek pagalbos gali suteikti pačios JAV, nepakenkdamos savo ūkiui? Arba, kiek Europos savitarpio prekyba palengvintų reikalą JAV joms padėti? Šalia šitų žinovų memorandumų, Valstybės Departmentas labai vertina viešosios opinijos pasakymus.

Pateikdamas Prezidentui savo rekomendacijas vienu ar kitu užsienio politikos klausimu, Departmentas naudojami čia minėtais pagrindiniais šaltiniais.

REIKALINGI

bendradarbiai — atstovai visuose kraštuose pardavinėti JAV kilmės

NYLON KOJINES IR
BLIUSKUTES

• • •

Suinteresuotieji prašomi skubiai rašyti lietuvių kalba šiuo adresu:

I N C E X

125 Broad St., New York 4, N. Y.
USA

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

“AŠ PRENUMERATOS NEMOKU...”

Aną dieną, įeidamas į Juozo Ginkaus saldinių krautuvę, akis į akį susidūriau su pačiu savininku, ką tik grįžusiu iš kelias savaites turėtų atostogų. Vos pasisveikinus, jis klausia:

— Na, kaip laikosi KARYS?

— Kagi, vasaros metu sunkoka,— atsakiau. — Siuntinėjame paraginimus, bet į tai reaguoja ir atsiunčia prenumeratas tik mažuma. Karščiai prislėgę skaitytojus, taigi iš skolų spaustuvei vis negalime išbristi.

— Aš prenumeratos nemoku, galite man paraginimo nesiųsti... Bet KARYS privalo laikytis, jis yra mūsų Tėvynės laisvės atgavimo viltis, — ir įleidęs ranką į kišenę išsitraukė dešimkę.

Reikia su dėkingumu pripažinti, kad Juozas Ginkus, tokiu būdu “nemokėdamas prenumeratos”, yra teisus. Jei jo pavyzdį sektų didesnis pajėgesniųjų skaitytojų būrys, KARYS galėtų tvirtai laikytis. Šia proga prisimintina, jog tas pats J. Ginkus praėitų metų vasarą KARIUI aukojo net 50 dolerių, o vėliau smulkesnėmis sumomis. Iš jo dosnumo matosi, jog J. Ginkus yra tikrai nuoširdus KARIO rėmėjas.

—o—

Mielas KARY!

Jau daugiau aštuonių mėnesių, kaip esu nesvetingoje Korėjoje. Vienintėli lietuviški žodžiai, kuriuos man čia teko išgirsti ar pamatyti per visą šitą laiką, buvo laiškai iš namų ir pažįstamų. Galite įsivaizduoti mano džiaugsmą, kai šiandien gavau pirmąjį spaudintą lietuvišką žodį—KARI.

Esu vienintėlis lietuvis mūsų organizacijoje ir iki šiol buvau čia vienintėlis svetimšalis kareivis. Tačiau šiandien, mano draugai pamatę KARI, susijdomavo lietuviais. Tatai man davė progos plačiau apie Lietuvą ir raudonuosius okupantus pakalbėti. Einant į darbą nugirdau jų komentarus: “You can't keep good people down!”

Norėčiau panaudoti šią progą išreikšti savo padėką KARIUI už

moralinę pagalbą, esant taip toli nuo namų, ir palinkėti jo leidėjams geriausios laimės ir ištvermės, būdinant lietuvių karių dvasią.

Jūsų
Antanas Bobelis

—o—

Gerb. KARIO Redakcija!

Siunčiu 5 dol. už gaunamą žurnalą KARYS. Atleiskite dėl pavėlavimo. Dėkoju už knygą MEDINIS ARKLYS, kuri man labai patiko.

Man, kaip senam kariui ir nuolatiniam KARIO skaitytojui, itin malonu konstatuoti, kad KARYS labai gražiai reprezentuojasi ne vien savo įspūdinga išvaizda, bet ir rimtu turiniu.

Priimkite mano geriausius linkėjimus ir nepamirškite Lietuvos kario senų ir garbingų tradicijų.

Su tikra pagarba
Povilas Dirkyš

Chicago, 1953. VIII. 22.

—o—

Mielas KARY.

Siunčiu 4 dol. prenumeratos mokesčio ir 1 dol. aukos. Atleisk, kad tai darau pavėluotai... Mat, šią vasarą mano atostogos užsitęsė net iki dviejų mėnesių.

Su gilia pagarba
Vit. Gaidelis

Kenosha, 1953. IX. 1.

—o—

Brangus KARY!

Labai atsiprašau už apsilėidimą, kad taip vėlai moku savo prenumeratą. Didelis dėkui už knygą... Siunčiu 4 dol. prenumeratos ir 2 dol aukos.

Su didžia pagarba
St. Punys

Kanada, 1953. VIII. 26.

—o—

Skaitytojas Ed. Šilingas iš Racine, Wis., pakeisdamas savo adresą, mums rašo: “Mielas KARY, įdedu 2 dol. čekį “ant naujų padų”, idant galėtumei mane naujoje vietoje pasiekti.

Linkiu viso geriausio
Ed. Šilingas

Racine, 1953. VIII. 26.

KARYS DĒKINGAS

Visiems tiems mieliems skaitytojams, kurie gavę mūsų paraginimus jau atsiuntę prenumeratos mokesį, KARYS yra nuoširdžiai dėkingas. Speciali padėka tiems, kurie prie prenumeratos mokesčio pridėjo ir auką. Per paskutinį mėnesį aukavusiųjų yra tokia eilė:

J. Ginkus iš B'klyno	\$10.00
V. Simanavičius Rochester, N. Y.	4.00
J. Bukšnys iš Omaha, N. Y.	2.00
J. Ciplickas iš Flushing, N. Y.	2.00
J. Česonis ir Phila., Pa.	2.00
B. Jablonskis iš Aurora, Ill.	2.00
P. Kaminskaitė iš Kenosha, Ill.	2.00
K. Laukaitis iš Chicago, Ill.	2.00
V. Masilionis iš B'klyn, N. Y.	2.00
J. Okas iš Chicago, Ill.	2.00
St. Punys iš Kanados	2.00
Ed. Šilingas iš Racine, Wis.	2.00
St. Tamulaitis iš Chicago, Ill.	2.00
Dr. R. Trumpauskas iš Grand Rapids, Mich.	2.00
K. Abaravičius iš Chicago, Ill.	1.00
P. Augaitis iš Kanados	1.00
A. Deikis iš Stamford, Conn.	1.00
P. Dirkyš ir Chicago, Ill.	1.00
V. Galinis iš B'klyno	1.00
V. Gaidelis iš Kenoshos, Wis.	1.00
L. Gyls iš Chicago, Ill.	1.00
V. Gustinis iš Rochester, N. Y.	1.00
S. Jakas iš Great Neck, N. Y.	1.00
L. Janulevičius iš B'klyno	1.00
J. Jonaitis iš Kanados	1.00
A. Jusys iš Kanados	1.00
A. Keniausis, Waterbury, Conn.	1.00
V. Mikalauskas iš Waterbury,	1.00
J. Mačiulaitis iš Detroito	1.00
U. Maceikonienė, Elizabeth, N. J.	1.00
B. Mikėnas, JAV karys	1.00
V. Misliauskas, Phila., Pa.	1.00
V. Nakas, Rochester, N. Y.	1.00
R. P. Pakalnis, Waterbury, Conn.	1.00
J. Povilaitis, Rochester, N. Y.	1.00
A. Pustelninkas, Chicago	1.00
A. Šturonas, Chicago	1.00
A. Repšys, Worcester, Mass.	1.00
A. Šetikas iš Kanados	0.50
J. Šulcas iš Kanados	1.00
M. Tamulėnas, Racine, Wis.	1.00
V. Taraškevičius iš Kanados	1.00
St. Vaškys, Brooklyn, N. Y.	1.00
J. Vėsa, Rochester, N. Y.	1.00

Prašome ir kitus skaitytojus nedelsiant atsiųsti prenumeratos mokesį, o jums bus dėkingas

KARYS

680 Bushwick Ave., B'klyn 21, N. Y.

NIEKO NESUPRANTU, BET TURIU MOKYTI!

RAULAS GURGA

Mažas būdamas dažnai girdėdavau mamytės perspėjimą: "Nieko neimk, kas ne tavo padėta". Ir vykdžiau tą mamytės pamoką šventai iki pat paskutinios kariško munduro sagos užsisėgimo. Kai jau išaugau į patyrusius eilinius, ėmiau ir pamiršau. Kartą radęs už kareivinių rajono pabertų komunistinių lapelių, ėmiau ir keletą jų parsinešiau į kareivines. Vieną daviau eiliniui Jokūbkai Plokščiagalviui, kitą eil. Timofiejui Sabakinui, na, ir trečią eil. Leibai Lazurkevičiui. Visi jie buvo mano geri draugai iš Skudurinių miestelio.

...ė nenujaučiau, kad tuo savo žygiu padariau didelių nuopelnų pasaulinei bolševikų revoliucijai kurti. Tai paaiškėjo po 1940 m. birželio mėn. įvykių.

Kai raudonieji Maskvos tankai sustojo netoli mūsų kareivinių ir neva tiltų bei kažkokių kelių apsaugai savo patrankų vamzdžius atgrėžė tiesiog mūsų rajono link, iš lėto tyliai prislinko prie manęs eil. Lazurkevičius ir tyliai man į ausį pašnibždėjo:

— Raulai, a, Raulai, girdi, smetoninės kariuomenės nebėra. Dabar bus liaudies kariuomenė. Tu būsi didelis viršininkas. Didesnis net už kuopos vadą, o aš net už pulko vadą.

Kai nieko nesupratęs išsižiojau ir negalėjau nė žodžio ištarti iš nustebimo, kad kuopoje bus aukštesnių viršininkų net už kuopos vadą, Lazurkevičius man paaiškino. Girdi, kompartijoje aš padariau žygių, kad tu būtum paskirtas tuo viršininku. Ir tuo būdu Leibo dėka pasidariau kuopos politruku.

Ko turėsiu mokyti kareivius— pradėjo man aiškinti ir kalbėti apie kažkokius ten marksizmus, leninizmus, stalinizmus, ir velnias žino apie kitus kokius ten izmus. Susisukė, susipainiojo mano galvoje visi tie izmai. Pamačiau, kad aš nieko apie juos nesuprantu—nei a, nei b, o dar kitus turėsiu mokyti!

Čia tai jau tikrai prisiminiau mamytės perspėjimus: "Nieko neimk, kas ne tavo padėta". Dabar keikiau save, kad vieną kartą buvau juos pamiršęs. Nepadėjęs už kareivinių rajono komunistinių popiergalių, ėmiau ir paėmiau.

Jau buvau spėjęs užsisėsti ant rankovės ir politrukų ženklą raudonąją žvaigždę. Dabar norėjau ją nusiardyti ir atsisakyti politruko garbės, nes tų mokslų mano galva nesuvisrškina. Tačiau mano draugas Lazurkevičius nuramino:

— Raulai, nebūk kvailas! Tokia laimė ant kelio nesimėto. Visai nesunkios bus politruko pareigos. Ir asilas galėtų politruku būti, jeigu mokėtų žmogiškai kalbėti ir skaityti. Čia galvoti nereikės. Kiti už tave galvos ir rašys, o tu turėsi tik perskaityti.

Jeigu šitaip—nusiraminau. O labiau nusiraminti padėjo ir draugas Timofiejus Sabakinas, kitos kuopos politrukas. Jis, pirštu parodęs į rytus, pridūrė:

— Prie liaudies valdžios jokių atsakymų nėra. Arba vykdyk skirtas pareigas, arba važiuok sveikas sau į Sibirą.

Tai buvo svarbiausias argumentas ir nuo tos dienos pradėjau eiti politruko pareigas.

Iš paviršiaus žiūrint pareigos, atrodo, nesunkios. Gauni jau parašytas paskaitas ir tik perskaityk. Bet sieloje vis dėlto labai kvaila. Parašyta, rodos, lietuviškai, bet nieko nesupranti. Kur reikia iškeikti senąjį Smetonos režimą, ten, aišku, suprantama, bet kur kalbama apie naująjį liaudies režimą, ten daug kas vien migla atrodo.

Kartą drožiu iš rašto apie Stalino konstituciją. Prakaitas pila, galva svaigsta. Seku kablelius ir taškus, kad sakiniai išeitų aiškesni. Tarpais dirsteliu į kareivių klausytojų akis. Jų vienos šypsosi, o kitos labai kvailai atrodo, matyt, ničnieko nesupranta iš mano paskaitos. Pagaliau, dar nebaigus paskaitos, kareiviai pradėjo bėginėti ir salėje beliko vos keliolika klausytojų. Užtai sausakimšai buvo prisigrūdęs rūkomasis kambarys.

Po paskaitos, kaip buvau pamokytas, turėjau paklausti, kas turi kokių klausimų ir kam kas paskaitoje buvo neaišku. Paklausti paklausiau, bet visą laiką drebu ir prakaituoju, kad tik ničnieko nepaklaustų iš Stalino konstitucijos. Juk ir man pačiam daug kas neaišku, ką skaičiau.

Ellinis Trepsius atsistoja ir liūto balsu užstaigia:

— Drauge politvadove. Paskaitoje priminė, kad Stalino konstitucija pripažįsta tikėjimų laisvę. Bet kodėl iš mūsų kareivinių jau pasiskubinta kryžius prašalinti? Juk mūsų kareivių dauguma tikintieji krikščionys?

Iš galinio suolo kairėje eil. Vimbrys rėkia:

— Stalino konstitucija, tiesa, gražiai kalba, bet kodėl jos neklusos patys rusai. Kodėl jų tankų tankų vamzdžiai atsukti į mūsų kareivinių pusę? Ar tai laisvė? Ar taip liepia konstitucija?

Eil. Tvarkutis, garsiai nusikosėjęs, vilku užstaigė:

— Kodėl Stalino konstitucijoje nieko nepasakyta, kad Sovietų Sąjungoje būtų pastatyta daugiau laikrodžių fabriku. Žiūrėk, kad raudonoji armija įžygiavus, iš Lietuvos krautuvių išpirko visus laikrodžius.

Likusųjų klausytojų tarpe kilo juokas. Tai išgirde, iš rūkamajo kambario išlindo visi bėgliai ir mane apipylė dar žiauresniais klausimais. Mano akyse tik raibo, mirgėjo, ir nesugebėjau ničnieko atsakyti. Maniau, jau būsiu dingęs amžinai ir keikiau tą valandą, kada mane paskyrė politruku.

Bet laimė neatstojo manęs. Pačiu kritiškiausiu metu į salę įsmuko mano mielas prietelius Lazurkevičius. Savo vanago akimis dirstelėjęs į vieną ir kitą pusę, tuoj suvokė mano pavojingą būklę. Staiga šoko į sceną greta manęs ir suriko:

— Draugai, tiek daug klausimų, į kuriuos tuojau pat atsakyti neįmanoma. Paduokite juos raštu. Kitame susirinkime atsakysime. Juk reikia rimtai išgvildinti klausimus.

Atsirado keletas asilų, kurie raštu įteikė klausimus. Juos pasiėmė Lazurkevičius. Nulpęs nuo scenos, dar šnektelėjo su eil. Plokščiagalviu. Šis parodė į keletą labiau triukšmavusių kareivių. Lazurkevičius nusišypsojo ir išėjo. Man atsistojo plaukai. Supratau, kad Plokščiagalvis pasidarė bolševikų slaptoju agentu.

Kitą rytą raštu padavusių klausimus ir Plokščiagalvio nurodytų kareivių jau nebematėme kuopoje. Lazurkevičius, mane susitikęs, šypstelėjo "Raulai, nebijok paskaitų skaityti. Daugiau nebeatsiras mėgėjų klausimų davinėti."

KITAME NUMERYJE BUS: Kareiviai apverčia raudonąją agitatorę.

DĖMESIO!

Jei dar neturi — įsigyk įdomią knygą

NUO IMSRĖS IKI ORINOKO

(Per fakirų žemę)

prašytą A. Sabaliausko.

Šioje knygoje rasi lietuvių misijonieriaus patyrimus ir išgyvenimus keliaujant per svetimus kraštus ir tautas. Ten ypač plačiai yra kalbama apie paslaptinę INDIJĄ — fakirų ir keturių dešimčių milijonų dievaičių žemę.

Kaina \$2.50

Pavieniai ir platintojai ją gali gauti pas **Mr. E. Dambrauską**, 4501 S. Talman Ave., Chicago 32, Ill.

SKAITYTOJUS KVIEČIAME ĮSIGYTI ŠIAS VERTINGAS KNYGAS

Rašant KARIO adresu, galima įsigyti šias knygas:

1. J. Petraitis, LAISVĖ GINANT, I-mas tomas, kaina \$2.00
2. J. Petraitis, KAIP JIE MUS SUŠAUDĖ \$1.80
3. M. Biržiška, LIETUVIŲ TAUTOS KELAS, I-mas tomas \$3.00
4. M. Biržiška, LIETUVIŲ TAUTOS KELIAS, II-ras tomas \$3.00
5. Stasius Būdavas, LORETA, Mergaitės likimo romanas \$1.80
6. M. Vaitkus, ČIRIKSAS SIAUBE. Nevelė \$1.00
7. N. Butkienė, VELYKŲ PASAKOS. pasakos vaikams \$1.00
8. Vytė Nemunėlis ir Vyt. Augustinas, PO TĖVYNĖS DANGUM, eiluota apyskaitė ir foto vaizdai \$2.00

Šios visos knygos yra vertingos suaugusiems, jaunimui ar mažiems. Siųskite užsakymus šiuo adresu:

K A R Y S
680 Bushwick Ave.,
Brooklyn 21, N. Y.

KARIO platintojas ir atstovas Chicagoje yra

Balys Brazdžionis,
4040 S. Francisco Ave.,
Chicago 32, Ill.

Mielus čikagiečius prašome žurnalo reikalais kreiptis į ū.

TAUPLYKITE PER PASTĄ. SAUGU IR PATOGU. MES APMOKAME PASTO IŠLAIDAS.

LIBERTY FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

Philadelphia, Pa.

235 NORTH BROAD STREET
(Temporary Address)

New Building Under Construction
at 202-04 North Broad Street

STATEMENT OF CONDITION
AS OF DECEMBER 31, 1951

ASSETS

First Mortgage Loans	\$8,316,834
Improvement Loans	25,543
Loans on Savings Accounts	32,997
Federal Home Loan Bank Stock ..	175,000
Cash on Hand and in Banks	1,112,033
Office Building and Equipment	166,666
Parking Lot — 1415 Race Street ..	22,723
Deferred Charges and Other Assets	15,791
TOTAL	\$9,917,587

LIABILITIES

Members' Share Accounts	\$8,428,470
Advances—	
Federal Home Loan Bank	850,000
Loans in Process	55,431
Other Liabilities	10,311
Employees' Retirement Reserve ..	22,077
Other Specific Reserves	3,520
General Reserves	\$295,500
Surplus	252,278
TOTAL	\$9,917,587

CHARLES S. CHELEDEN, President

ŠI LIETUVIŠKA ĮSTAIGA —
SAUGIAUSIA VIETA JŪSŲ
INDELIAMS.

KARIO atstovas Brazilijoje yra:

MELDUTIS LAUPINAITIS,

Caixa Postal, 118
Sao Paulo, Brazil

Prenumeratos atsiteisimo ir kitais žurnalo reikalais prašoma kreiptis į jį.

ĮSIGYKITE VERTINGUS "LIETUVIŲ DIENŲ" LEIDINIUS

- "Lietuvių Tautos Kelias", prof. M. Biržiška, I tomas \$3.00
"Lietuvių Tautos Kelias", M. Biržiška, II tomas \$3.00
"Varpai Skamba", St. Būdavo apysaka \$2.50
"Žemė", poezijos antologija \$4.00
"Žinomieji Lietuviai", JAV pasižymėjusių lietuvių biografinis vardynas (spaudoje).

Knygos gaunamos "Kario" redakcijoje, spaudos kioskuose ir leidykloje: "Lietuvių Dienos", 9204 S. Broadway, Los Angeles 3, Calif.

K A R Y S VISŲ LIETUVIŲ ŽURNALAS

Įsigyk pats sau ir kitam dovanų nupirk knygą

S I E L A už S I E L A

parašytą saleziečio D. Pilla ir su-lietuvintą misijonieriaus kun. A. Sabaliausko, kurią išleido Lietuvių Saleziečių gimnazija Italijoje.

Knyga turi 307 puslapius, 43 paveikslus ir įrišta į kietus vršelius.

Kaina \$2.00

Tai įdomi, intriguojanti istorinė apysaka, paimta iš realių gyvenimo įvykių.

Platintojai ir pavieniai ją gali gauti: **Mr. E. Dambrauskas**, 4501 So. Talman Ave., Chicago 32, Ill.

Niekuomet nevėlu išsirašyti daugelio mėgiamą iliustruotą K A R I O žurnalą! Gausite ir pirmuosius šių metų numerius.

K A R Y S — tautinės, krikščioniškos dvasios sparnuotas žodis, tai visų laikų lietuvių karių gyvenimo, kovų ir darbo tikrasis veidrodis; tai mūsų tradicinis vieningos kovos organas su visais Lietuvos priešais nuo 1919 metų.

K A R Y S — visiems mūsų kariams JAV armijoje! Žūtbutinės kovos akivaizdoje — šiandien visi esame Lietuvos laisvės kariai.

P r e n u m e r a t a (4 dol.) ar jos da-
lą kviečiame siųsti: K A R Y S, 680 Bush-
wick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Winter Garden Tavern, Inc.

Puikūs baras, restoranas ir didelė salė susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiesiems pobūviams

SAVININKAS

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street, Brooklyn 27, N. Y.
(Prie Forest Ave. stoties) (Ridgewood)

Tel.: EV 2-9586

VISI KVIECIAMI ATILANKYTI

Skaitykite ir platinkite

"TĖVŲ KELIĄ"!

Venecuelos lietuvių mėnesinis žurnalas

Rašyti: Revista Catolica Para Lituanos,
Aportado 369,
CARACAS—VENEZUELA

Maurice's Restoranas Great Neck'e

PIZZERIA specialistas, o taip pat gamina puikius steikus, chops; galima gauti įvairiausių žuvies, clams, shrimps ir kt.

Įvairiausi gėrimai: degtinė, vynas, alus, vaisvandeniai.

Svetainėje veikia puikiausia vėsinimo sistema

GREATNECKIECIAI, UŽEIKITE ĮSITIKINTI!

150 STEAMBOAT ROAD
GREAT NECK

Tel.: Great Neck 4-2120

LIETUVIŲ DIENOS

MODERNISKAS ILIUSTRUOTAS
MAGAZINAS

Kiekvienas lietuvis turėtų jį skaityti.
Metinė pren. \$4.00. Adresas:

9204 S. Broadway, L. A. 3. Calif.

VIKTOR SIWINSKI

BUV. STANLEY

MEAT MARKET

Naujai Pertvarkyta Įvairiausių Maisto
Produktų Krautuvė.

Geriausios kokybės visų rūšių mėsa, šviežios ir rūkytos dešros, sveikiausių ir skaniausių rūšių ledai (ice cream), alus, vaisvandeniai, sumuštiniai (sandwiches).

MALONUS IR SKUBUS PATARNAVIMAS ANGLŲ, LIETUVIŲ IR LENKŲ
KALBOMIS

Greatneckiškiai Užeikite Įsitikinti!

156 Steamboat Rd. Great Neck, N. Y.

ELMWOOD SERVICE STATION

A. A. PLAKSTIS & SON

Molonus savųjų patarnavimas lietuviams. Čia pat gaunamos padangos, kameros, baterijos.

Visa pigiausiomis kainomis

Great Neck'o lietuviai! Naudokimės tikrai —

ELMWOOD SERVICE STATION

99 Steamboat Road,
GREAT NECK, N. Y.

DĖMESIO Great Necko LIETUVIAMS!

SKUBIAI! PIGIAI! GERAI!

Taisau radijo aparatus. Galiu paimti iš namų ir pristatyti atgal.

ALGIMANTAS URBONAS

"De Forest's Training" studentas:

156 Steamboat Rd., Great Neck, L. I., N. Y.

Tel.: Great Neck 2-6911R

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

yra bendruomeninis visų Kanados lietuvių laikraštis, nežiūrint jų politinių, religinių ir kitokių nusistatymų, todėl ypač brangina visų lietuvių talką, nes tikrai bendromis jėgomis galima pasiekti visiems rūpimų ir brangių tikslų.

NEPR. LIETUVOS kaina metams \$4.—
7722 George St., Montreal 32, P. Q. Canada

Planingas taupymas moka gerus dividendus

Kiekvienas žmogus turėtų atliekamus nuo pragyvenimo pinigus taupyti kas savaitę. Taupyti reikia: senatvei, vaikų mokslui, įsigijimui namo, automobilio, atostogoms, vestuvėms, krikštynoms ir kitiems reikalams. Kas turi susitaupęs pinigų, tas jaučiasi saugesnis ir laimingesnis. Pradėk taupyti šandien.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

Chartered and Supervised by the United States Government

2202 W. Cermak Rd., Chicago 8, Illinois
Tel. Virginia 7-7747

JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres.

Memo

FROM THE DESK OF

JOSEPH F. GRIBAUSKAS

Taupykite savo pinigus pas MUS, kur jūsų kaimynai taupo pelningai nuo 1922 metų.

St. Anthony

Savings and Loan Association

1447 SOUTH 49th COURT
CICERO 50, ILLINOIS

JOSEPH F. GRIBAUSKAS Tel. TO 3-8131
VEDEJAS TURTAS \$5,500,000.00

APLANKYK ERDVIA IR PATOGIA SENIAUSA
LIETUVIU BENDROVES KRAUTUVE

**PROGRESS
FURNITURE CO.**

4181-83 Archer Ave.
Tel. Lafayette 3-3171
CHICAGO, ILL.

Rakandai, Pe-
čiai, Televizijos,
Refrigeratoriai,
Plovimo Mašini-
nos, Visos namų
Reikmenys.

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOWNHALL 3-9472

"THE DYNAFLOW BUICK V-S"

DAN KURAITIS

RES. PHONE CEDARCREST 3-6161

MILDA BUICK INC.

907 WEST 35th STREET
CHICAGO 9, ILLINOIS

PHONE
Lafayette 3-2022

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIUS

6812 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.
Telefonas Grovehill 6-0142

1410 CO. 50th AVE., CICERO, ILL.
Telefonas TownHall 3-2109

KOPLYČIOS VISOSE MIESTO DALYSE

ANTHONY B. PETKUS

KAZYS KARAZIJA & CO. GENERAL CONTRACTORS

ATLIEKA STATYBOS DARBU PROJEKTUS, SKAIČIAVIMUS, SAMATAS, DUODA TECHNISKUS PATARIMUS IR VYKDO STATYBOS DARBUS: NAUJŲ NAMŲ STATYBAS, SENŲ PASTATŲ PERDIRBIMUS IR ŠIAIP ĮVAIRIUS TAIŠYMS.

2405 West 51st St., Chicago 32, Illinois
Telef.: Walbrook 5-9763